

ALTERNATIVNE METODE RJEŠAVANJA SPOROVA U REPUBLICI HRVATSKOJ U TRGOVAČKIM SPOROVIMA

Prpić, Dora

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **EFFECTUS university / EFFECTUS veleučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:281:875043>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-17**

image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

[Repository of EFFECTUS University of Applied Sciences - Final and graduate theses of EFFECTUS University of Applied Sciences](#)

image not found or type unknown

EFFECTUS veleučilište

DORA PRPIĆ

DIPLOMSKI RAD

**ALTERNATIVNE METODE RJEŠAVANJA SPOROVA U REPUBLICI
HRVATSKOJ U TRGOVAČKIM SPOROVIMA**

Zagreb, 2023.

EFFECTUS veleučilište

**PREDMET: ALTERNATIVNE METODE RJEŠAVANJA SPOROVA U REPUBLICI
HRVATSKOJ U TROVAČKIM SPOROVIMA**

DIPLOMSKI RAD

KANDIDAT: Dora Prpić

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici
Hrvatskoj u trgovačkim sporovima**

MENTOR: dr. sc. Jelena Uzelac

ZNANSTVENO PODRUČJE: društvene znanosti

TEMATSKO POLJE: pravo

Zagreb, srpanj 2023.

SAŽETAK

U radu je analizirana arbitraža i mirenje kao dio postupka alternativnih metoda rješavanja sporova te primjene alternativnih metoda rješavanja sporova. Također se analizira i pojava alternativnih metoda rješavanja sporova čija se potreba nameće prenatrpanim sudovima. Alternativne metode rješavanja sporova su u odnosu na redoviti sudski postupak lakše i brže, jer su uvijek dostupne. Samim time dolazi do uštede vremena.

U radu se razrađuju i razlike između redovitog sudskog postupka i alternativnih metoda rješavanja sporova kroz navedene primjere.

Ključne riječi: arbitraža, mirenje, redoviti sudski postupak, alternativne metode rješavanja sporova.

SUMMARY

This paper contains the analysis of arbitration and mediation as a part of the process the alternative dispute resolution methods and implementation of the alternative dispute resolution methods. Also I am going to analyse a phenomena of the alternative dispute resolution methods whose exigency is put upon by the overcrowded courts. Alternative dispute resolution methods are, by comparison with a regular court proceedings, easier and quicker because it's always procurable. And within that, saves time. In this paper, I will elaborate the differences between a regular court proceedings and an alternative dispute resolution methods. through examples which are going to be given.

Key words: arbitration, mediation, regular court proceedings, alternative dispute resolution methods.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. UTJECAJ ALTERNATIVNIH METODA NA SUDSKU PRAKSU	1
2.1. KONCEPT ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA	2
2.2. PRIMJENA U SUDSKOJ PRAKSI.....	3
2.2.1. RASTEREĆENJE SUDSKE PRAKSE	3
2.2.2. OSTVARIVANJE PRAVA I OBVEZA SUDIONIKA.....	5
3. POJAM ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA.....	5
3.1. USPOREDBA REDOVITOG SUDSKOG POSTUPKA I ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA	6
3.2. POVIJESNI RAZVOJ ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA....	7
4. DIREKTIVA O ALTERNATIVNIM METODAMA RJEŠAVANJA SPOROVA	9
5. TIJELA ARS-a U REPUBLICI HRVATSKOJ	11
5.1. CENTAR ZA MIRENJE HRVATSKE OBRTNIČKE KOMORE	11
5.2. CENTAR ZA MIRENJE HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE	13
5.3. CENTAR ZA MIRENJE PRI HRVATSKOJ GOSPODARSKOJ KOMORI.....	14
5.4. CENTAR ZA MIRENJE PRI HRVATSKOJ UDRUZI ZA MEDIJACIJU.....	14
5.5. PROFI TEST D.O.O., CENTAR ZA MIRENJE "MEDIJATOR"	17
5.6. SUD ČASTI HRVATSKE OBRTNIČKE KOMORE.....	18
5.7. SUD ČASTI PRI HRVATSKOJ GOSPODARSKOJ KOMORI	18
6. ZAKONODAVNI OKVIR ARS-a.....	19

6.1. KORIŠTENJE ARS PLATFORME.....	21
7. VRSTE ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA	22
7.1. ARBITRAŽA	22
7.1.1. POVIJESNI RAZVOJ ARBITRAŽE	23
7.1.2. ZAKON O ARBITRAŽI.....	26
7.1.3. SUDKSA PRAKSA U TRGOVAČKIM SPOROVIMA.....	27
7.1.4. STRANKE U POSTUPKU ARBITRAŽE	28
7.1.5. VRSTE ARBITRAŽE.....	29
7.1.6. POSTUPAK ARBITRAŽE.....	32
7.1.7. PREDNOSTI I NEDOSTACI ARBITRAŽI.....	34
7.2. MIRENJE.....	35
7.2.1. POVIJESNI RAZVOJ MIRENJA	36
7.2.2. ZAKON O MIRENJU	36
7.2.3. SUDKSA PRAKSA U TRGOVAČKIM SPOROVIMA.....	37
7.2.4. STRANKE U POSTUPKU MIRENJA.....	40
7.2.5. IZVANSUDSKO MIRENJE.....	40
7.2.6. POSTUPAK MIRENJA	41
7.2.7. PREDNOSTI I NEDOSTACI MIRENJA.....	44
8. CILJ, ISTRAŽIVAČKA PITANJA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	47
8.1. ISTRAŽIVAČKA PITANJA	47

8.2. HIPOTEZE.....	48
9. METODOLOGIJA.....	48
9.1. METODA ANALIZE I SINTEZE.....	48
9.2. METODA APSTRAKCIJE I KONKRETIZACIJE.....	49
9.3. METODA GENERALIZACIJE I SPECIJALIZACIJE.....	49
9.4. INDUKTIVNA I DEDUKTIVNA METODA.....	49
9.5. METODA KLASIFIKACIJE.....	50
9.6. METODA DESKRIPCIJE.....	50
9.7. METODA KOMPARACIJE.....	50
9.8. STATISTIČKE METODE.....	50
9.9. ANKETA.....	50
9.10. INTERVJU UNUTAR TRGOVAČKOG DRUŠTVA.....	51
10. REZULTATI PROVEDBE KVALITATIVNIH I KVANTITATIVNIH METODA.....	51
10.1. REZULTATI ONLINE ANKETE.....	51
10.2. REZULTATI INTERVJUA.....	60
11. ZAKLJUČAK.....	63
POPIS SLIKA.....	64
LITERATURA.....	65

CONTENT

1. INTRODUCTION.....	1
2. INFLUENCE OF ALTERNATIVE METHODS ON COURT PRACTICE.....	1
2.1. CONCEPT OF ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION METHODS	2
2.2. APPLICATION IN COURT PRACTICE.....	3
2.2.1. DISCHARGE OF COURT PRACTICE	3
2.3.2. EXERCISE OF RIGHTS AND OBLIGATIONS OF PARTICIPANTS	5
3. CONCEPT OF ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION METHODS	5
3.1. HISTORICAL DEVELOPMENT OF ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION METHODS.....	6
3.2. HISTORICAL DEVELOPMENT OF ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION METHODS.....	7
4. DIRECTIVE ON ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION METHODS	9
5. ADR BODIES IN THE REPUBLIC OF CROATIA.....	11
5.1. CONCILIATION CENTER OF THE CROATIAN CHAMBER OF CRAFTS	11
5.2. CONCILIATION CENTER OF THE CROATIAN INSURANCE OFFICE	13
5.3. CONCILIATION CENTER AT THE CROATIAN CHAMBER OF COMMERCE ..	14
5.4. MEDIATION CENTER IN CROATIA ASSOCIATION FOR MEDIATION.....	14
5.5. PROFI TEST D.O.O., MEDIATION CENTER "MEDIATOR"	17
5.6. COURT OF HONOR OF THE CROATIAN CHAMBER OF CRAFTS	18

5.7. COURT OF HONOR AT THE CROATIAN CHAMBER OF COMMERCE	18
6. LEGISLATIVE FRAMEWORK OF ADR.....	19
6.1. USE OF ADR PLATFORM	21
7. TYPES OF ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION METHODS	22
7.1. ARBITRATION.....	22
7.1.1. HISTORICAL DEVELOPMENT OF ARBITRATION	23
7.1.2. LAW OF ARBITRATION.....	27
7.1.3. COURT PRACTICE IN COMMERCIAL DISPUTES	27
7.1.4. PARTIES IN ARBITRATION PROCEEDINGS	38
7.1.5. TYPES OF ARBITRATION	39
7.1.6. ARBITRATION PROCEDURE	32
7.1.7. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF ARBITRATION	34
7.2. RECONCILIATION	35
7.2.1. HISTORICAL DEVELOPMENT OF RECONCILIATION.....	36
7.2.2. LAW ON CONCILIATION	36
7.2.3. COURT PRACTICE IN COMMERCIAL DISPUTES	37
7.2.4. PARTIES IN THE CONCILIATION PROCEDURE	40
7.2.5. OUT OF JUDICIAL CONCILIATION	40
7.2.6. CONCILIATION PROCEDURE	41

7.2.7. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES CONCILIATION.....	44
8. GOAL, RESEARCH QUESTIONS AND RESEARCH HYPOTHESES.....	48
8.1. RESEARCH QUESTIONS.....	49
8.2. HYPOTHESIS	49
9. METHODOLOGY.....	49
9.1. METHODS OF ANALYSIS AND SYNTHESIS	49
9.2. METHOD OF ABSTRACT AND CONCRETIZATION	50
9.3. METHOD OF GENERALIZATION AND SPECIALIZATION.....	50
9.4. INDUCTIVE AND DEDUCTIVE METHOD	50
9.5. CLASSIFICATION METHOD	51
9.6. DESCRIPTION METHOD.....	51
9.7. COMPARISON METHOD.....	51
9.8. STATISTICAL METHODS	51
9.9. SURVEY	52
9.10. INTERVIEW WITHIN TRADING COMPANY	52
10. RESULTS OF IMPLEMENTATION OF QUALITATIVE AND QUANTITATIVE METHODS.....	52
10.1. RESULTS OF ONLINE SURVEY.....	52
10.2. RESULTS OF INTERVIEW	61
11. CONCLUSION	64

LIST OF PICTURES 66

LITERATURE 67

1. UVOD

U ovom diplomskom radu obradit će se tema Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj u trgovačkim sporovima. Glavni cilj ovog istraživanja je identificirati i razumjeti utjecaj alternativnih metoda na sudsku praksu i sudionike sporova. Pomoćni ciljevi su definirati koncept alternativnih metoda rješavanja sporova i utvrditi njegovu prihvaćenost i primjenu u trenutnoj sudskoj praksi te informiranost i stav samih sudionika prema metodi. Stručni doprinos se ogleda kroz proširenje trenutnih znanja i postojeće literature o učincima alternativnih metoda rješavanja sporova, prepoznavanje mirenja kao najpovoljnijeg i najbržeg načina rješavanja sporova, povećanje inicijative stranaka da biraju mirenje kao alat nad kojim imaju kontrolu nad njihovim odnosima te osvješćivanju ne samo trenutne koristi već učinkovitosti njihovih dobrih odnosa i u budućnosti. Metoda koja je korištena u istraživanju je kombinacija kvalitativne i kvantitativne metode. Kvalitativna metoda je primijenjena u istraživanju kako bi se razumjelo kako stranke tumače samu primjenu arbitraže i mirenja i kakav im smisao daju te je na temelju toga izveden zaključak. S obzirom na to nameću se mnoga pitanja: postoji li dovoljno znanje o alternativnim metodama? Kakvo je stajalište stručnjaka o samim učincima? Kolika je prihvaćenost svih stranaka u sporovima? Što će se dogoditi ako postupak ne uspije? Kvantitativna metoda je korištena radi prikupljanja podataka, provođenja ankete, analiziranja i prezentiranja rezultata. Konkretno kroz anketu će se istražiti pitanja koja doprinose objašnjenju teme i njezine problematike kroz stavove ispitanika te utvrđivanje razine znanja i informiranosti i, shodno tome, donijeti zaključak.

2. UTJECAJ ALTERNATIVNIH METODA NA SUDSKU PRAKSU

U današnjem suvremenom i demokratskom društvu alternativne metode imaju sve veći i izravniji utjecaj na sudsku praksu. Razvoj tehnologije i novi sukobi koji nastaju među ljudima otvorili su potrebu za razvojem izvansudskih metoda rješavanja sporova. Opće je poznato da je sudski postupak često spor i skup te alternativne metode pridonose efikasnijem, jeftinijem i bržem rješavanju sporova. S obzirom na to i zakonski okvir morao se prilagoditi novonastaloj situaciji te su doneseni brojni zakoni i pravilnici na tu temu. Iz gore navedenog sve više dolazi

do kršenja jednog od temeljnih ustavnih prava koje glasi: „Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni i nepristrani sud pravičnom i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama.“¹ Stoga se nastoji podići svijest o važnosti korištenja alternativnih metoda i njegovu utjecaju da stranke rješavaju sporove izvan sudova same ili uz pomoć medijatora ili arbitražom. Današnji ubrzani način života nameće nam da i rješavanje sporova mora biti brzo i djelotvorno, a svima nam je dobro poznato da su sudovi vrlo pretrpani i opterećeni i da stranke često moraju uložiti velike napore kako bi njihov spor bio riješen. Alternativne metode im omogućuju da taj isti spor riješe na puno jednostavniji način i da pri tome imaju veći utjecaj i nadzor nad razvojem situacije. Iako ova promjena ima niz dobrih strana da bi ona postala ustaljena u praksi potreban je utjecaj i podrška države u svim aspektima društva i prije svega promjena svijesti stranaka odnosno njihova pogleda i mišljenja o alternativnim metodama kao mogućem načinu rješavanja sporova. Bitno je naglasiti da ako stranke ne uspiju svoj spor riješiti alternativnim metodama i dalje imaju mogućnost riješiti ga sudskim putem. Prema mišljenju autora, alternativne metode će se tek razvijati i ostvariti svoj puni potencijal u budućnosti kada se stranke uvjere koliki je njihov stvarni utjecaj na rasterećenje sudske prakse i rješavanje u skladu s demokratskim i liberalnim potrebama modernog društva.

2.1. KONCEPT ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA

Alternativno rješavanje sporova kako i sam naziv kaže je dodatni izbor za rješavanje spora odnosno drugačiji način za ostvarivanje pravde „Alternativni načini rješavanja sporova označavaju širok raspon procesa, tehnika i metoda rješavanja sporova koje stranke mogu koristiti uz pomoć treće strane, ali se mogu koristiti i kao alat za rješavanje sporova uz sam sudski postupak.“² Ovaj koncept je nastao kao rješenje na određene nemogućnosti sudova pri obavljanju svojih funkcija. S obzirom na sve neučinkovitiju sudsku praksu, pokazala se potreba za drugačijim putevima do pravde koji omogućuju brzo rješavanje sporova, uz što manje troškova, a da su istovremeno što kvalitetniji. Navedene okolnosti ne samo u Hrvatskoj već i u drugim pravosudnim sustavima teže pronalaženju rješenja za poboljšanje efikasnosti i

¹ Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10

² Bilić, V: Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.

kvalitete sustava te traže potvrdu u alternativnim načinima rješavanja sporova. Time se želi stvoriti pozitivna interakcija između novih metoda i tradicionalnog pravosuđa. Alternativni načini nisu pogodni za rješavanje svih sporova o čemu će biti više rečeno u sljedećoj glavi.

2.2. PRIMJENA U SUDSKOJ PRAKSI

Sve veća primjena novih metoda u sudskoj praksi počinje kada se uviđaju brojni pozitivni učinci poput brzine rješavanja, jednostavnosti procedure i manjih troškova u odnosu na klasični sudski postupak. Javlja se logično pitanje koji su sporovi pogodniji za rješavanje alternativnim metodama odnosno koji će sporovi biti efikasnije riješeni. Do tog odgovora se može doći kad je spor riješen pa se može reći da je vrijedno pokušati riješiti spor i alternativnim metodama. Svakako postoje sporovi koji su podobniji za rješavanje alternativnim načinima i oni koji su manje ili nisu uopće podobni. Sporovi koji su podobni za rješavanje alternativnim metodama su sporovi iz trgovačkog, obrtničkog, radnog, stvarnog, građevinskog i odštetnog prava. Situacije koje nisu nikako podobne za korištenje ovih metoda su kada stranke zloupotrebljavaju tromost sustava radi odugovlačenja izvršenja obveze ili u situacijama kada je komunikacija između stranaka vrlo narušena ili ne postoji te je tada potrebna konačna odluka suda. „Alternativni načini rješavanja sporova potiču stvaranje više obzirnog okruženja, omogućavaju zadržavanje dobrih odnosa između stranaka u sporu (trgovački sporovi), promoviraju smanjenje ekonomskog i društvenog troška (obiteljski sporovi), ohrabruju rješavanje interesnih sporova koji se ne mogu rješavati u sudskom postupku (kolektivni radni sporovi) i sl.“³

2.2.1. RASTEREĆENJE SUDSKE PRAKSE

Inicijative za uvođenje alternativnog rješavanja sporova u hrvatski sustav rješavanja sporova, uvjetovane su s jedne strane idejom o integriranju Hrvatske u Europsku zajednicu, a s druge strane problemom neefikasnosti sudova, što je rezultiralo poticajem na zakonodavnu aktivnost, te potom na projekt uvođenja mirenja u sustav rješavanja sporova.⁴ S obzirom na to došlo je i do reforme pravosuđa i donesen je Zakon o mirenju. Donošenjem ovog zakona želi

³ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

⁴ Bilić, V: Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.

se riješiti problem neefikasnosti sudova i rasterećenje sudske prakse. Zakonodavcu su navedeni svi problemi s kojima se praksa susreće poput preopterećenosti sudova, predugog trajanja postupaka i samim time gomilanja predmeta. Najveći problem unutar neefikasnosti je da predugo odgađanje predmeta dovodi do nepravde što je u direktnoj kontradiktornosti s pravim sustavom čije je jedno od temeljnih načela, načelo pravednosti. Tu je prepoznata potreba za uvođenjem alternativnih metoda rješavanja sporova. Osim rasterećenja sudova potrebno je bilo omogućiti udovoljenju novih životnih okolnosti odnosno ubrzanog tempa života i osigurati da uz tradicionalno pravosuđe postoji i drugi alati na izbor strankama. Stoga ova metoda ima dva aspekta, a to su opći aspekt koji korištenjem mirenja omogućuju da se pretrpani sudovi oslobode za predmete koji se samo mogu riješiti pri sudovima i posebni aspekti koji daju širu mogućnost pristupa forumu za mirenje na kojemu su dostupne sve informacije potrebne stranka u postupku mirenja. U Hrvatskoj se prvo donio Zakon o mirenju po uzoru na Europske zajednice, a tek onda se počela razvijati praksa mirenja. Postoje stavovi da alternativne metode zbog svoje neformalnosti i dispozitivnosti nije potrebno urediti zakonom, no s obzirom na naš pravni sustav zakonski okvir daje određenu sigurnost i ozbiljnost. Osim neefikasnosti pravosuđa i zaostataka sudova, osnovnih razloga koji su potaknuli na uvođenje alternativnih metoda, postoji klasifikacija šest bitnih ciljeva mirenja. Prvi i primarni cilj već je prethodno naveden, a to je potreba za povećanjem efikasnosti i rasterećenja sudova. Drugi cilj neposredno je povezan s prvim, a odnosi se na pristup sudu odnosno unutar njega stranke mogu lakše savladati zapreke koji im stoje na putu rješavanja sporova. Treći cilj je sloboda stranaka koje imaju veći utjecaj na spor u odnosu na klasičan parnični postupak. Imaju slobodu da prepoznaju svoja prava i obveze, spremne na kompromise, komunikaciju i svjesne su da rješenje treba biti doneseno na obostrano zadovoljstvo. Četvrti cilj je transformacija odnosno izmjena te se djelomično preklapa s prethodnim ciljem. Fokus kod medijacije nisu individualni ciljevi, već odnos stranaka i njihova fleksibilnost u pronalaženju najboljeg međusobnog rješenja. Peti cilj je društvena transformacija koja se neposredno nadovezuje na četvrti. Njezina svrha je promijeniti apsolutnu svijest ljudi na svakodnevnoj razini na način da preuzmu odgovornost za svoje postupke i time spriječe učestalo nastajanje sukoba koje rezultira sporovima. Šesti cilj je društvena kontrola, a odnosi se na privatizaciju i deregulaciju. Naime, u današnjem modernom svijetu sve više stranke žele rješavati svoje sporove bez utjecaja institucija i normi. Osim navedenih ciljeva važno je naglasiti da se razvojem alternativnih metoda one ne pokušavaju nametnuti, već se strankama otvara veći izbor na koji mogu rješavati sporove.

2.2.2. OSTVARIVANJE PRAVA I OBVEZA SUDIONIKA

Sudionici koji mogu koristiti alternativne metode rješavanja sporova su fizičke ili pravne osobe. Kako je već ranije navedeno, ovdje stranke imaju puno veću slobodu i prava, ali i određene obveze koje moraju ispuniti, jer u suprotnom korištenje alternativnih metoda gubi svoju funkciju. Stranke neposredno i slobodno izmjenjuju svoje poglede o predmetu spora. Stranke zadržavaju kontrolu nad postupkom. Rezultat je u rukama stranaka (stranke u mirenju postižu vlastito rješenje spora). Postignutom nagodbom u mirenju ili pravorijekom u arbitraži nitko se ne proglašava pobjednikom, odnosno gubitnikom (nitko ne „gubi obraz“ – „win-win solution“).⁵ Komunikacija među strankama je konstruktivna i usmjerena pronalaženju zajedničkog rješenja, na taj način stranke održavaju dobre odnose kako tijekom postupka tako i u budućnosti. Potrebno je utvrditi interese stranaka i na temelju toga postići rješenje na obostrano zadovoljstvo. Postupak je znatno kraći od redovitog sudskog postupka što strankama omogućuje brže ostvarivanje prava. Također, troškovi su znatno niži u odnosu na sudski postupak i stranke ga dijele. Ono što bismo istaknuli kao najvažnije pravo da postoji više opcija odnosno rješenja što rezultira boljim ostvarenjem prava stranaka. Također, stranke u postupku su ravnopravne i imaju puno veći utjecaj što u konačnici smanjuje potrebu za žalbom i odugovlačenjem postupka.

3. POJAM ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA

Alternativno rješavanje sporova je skup metoda rješavanja sporova, pa stoga postoje brojne definicije mirenja, od kojih neke obuhvaćaju sve izvansudske metode rješavanja sporova, uključujući adjudikativne kao što je arbitraž. Ipak, najveći broj definicija sadrži slične elemente.⁶ Korijen riječi alternativa potječe iz latinskog jezika, a označava izbor između dvije mogućnosti, odnosno izbor za dodatnu mogućnost. Međunarodno je prihvaćena engleska kratica ADR odnosno *alternativne dispute resolution*. Ova metoda daje veliku slobodu pri izboru procesa, tehnika i metoda rješavanja sporova. Stranke ih mogu koristiti uz pomoć trećih osoba, ali i paralelno uz sudski postupak. Pri definiranju alternativnih metoda bitno je

⁵ Šimac, S (2006) Mirenje – alternativni način rješavanja sporova, https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/mr.sc_.-Sr%C3%84%E2%80%98an-%C4%B9-imac-Mirenje-alternativni-na%C3%84%C5%A4in-rje%C4%B9%CB%87avanja-sporova.pdf, pristup: 16.08.2023.

⁶ Bilić, V: Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.

naglasiti da se ne inzistira na formalnosti, već da su osnovne karakteristike lakše, brže i jeftinije rješavanje sporova.

3.1. USPOREDBA REDOVITOG SUDSKOG POSTUPKA I ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA

Rješavanje sporova osim klasične podjele na redoviti sudski postupak i alternativne metode rješavanja sporova, može se svrstati u različite kategorije unutar pet elemenata. Prvi element je sudjelovanje treće osobe i koja je njezina uloga. Drugi element je način rješavanja spora koji može biti riješen suglasnošću stranaka ili odlukom treće osobe. Treći element je da postupak u kojem se rješava spor se može odvijati neovisno ili paralelno uz sam postupak. Četvrti element je da arbitar ili medijator može biti državni službenik, a i ne mora. Posljednji element se odnosi na pristup arbitra ili medijatora prema sporu, odnosno on može iskazivati svoje mišljenje o rješavanju spora ili poticati stranke na suglasnost sa sporazumnim rješenjem. Alternativno rješavanje sporova se još uvijek smatra drugim načinom rješavanja sporova i nije u potpunosti ravnopravno sa sudskim postupkom. Redoviti sudski postupak u odnosu na alternativne metode rješavanja sporova može usporediti prema nekoliko bitnih sastavnica. Redoviti sudski postupak karakterizira koncepcija odvojenosti odnosno stranke u postupku su na suprotnim stranama, s druge strane alternativne metode karakterizira koncepcija međuovisnosti odnosno obje stranke su dobrovoljno u sporu. Kod redovitog postupka cilj je pronalaženje materijalne istine čija su posljedice pobjeda i poraz, za razliku od toga kod alternativnih metoda prihvaćanjem različitih interesa stranke mogu doći do najboljeg mogućeg rješenja za obje. Glavni cilj redovitog postupka je donijeti rješenje o sporu, dok je kod alternativnih metoda naglasak na samom postupku. Razlika postoji i kod odgovornosti za rješavanje spora, kod redovitog postupka je u rukama treće osobe, a kod alternativnih metoda leži u rukama stranaka. I posljednja, ali ne manje bitna razlika je da kod redovitog postupka, da bi se odluka primijenila, mora postojati prisila ili određena sankcija, dok kod alternativnih metoda to nije uvjet. S obzirom na prethodne navedene razlike dolazimo do zaključka da je redoviti postupak formalan, rješenje donosi sud, javan je, sud sudi na temelju prava, sud činjenice sagledava unazad te retrospektivan je. S druge strane, alternativni postupci nisu formalni ili su formalni u vrlo maloj mjeri, rješenje donose stranke uz pomoć arbitra ili izmiritelja, povjerljive su prirode, ne donosi rješenje na temelju prava, nego razmatra interes u pozadini spora, sagledava činjenice unaprijed te je prorespektivan. Osim mnogobrojnih

razlika postoje i određene sličnosti, a to su da je kod oba spora prisutna treća, neovisna i nepristrana osoba i da alternativne metode mogu imati karakter utvrđivanja vrijednosti spora.

3.2. POVIJESNI RAZVOJ ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA

Povijesni razvoj seže u vrijeme nastanka sporova odnosno kada se javlja potreba njihova rješavanja. Oblici alternativnih metoda kakve poznajemo danas nisu moderna tvorina. Nastanak i razvoj ovih metoda seže u daleku povijest te povjesničari smatraju da su ih prvi put koristili Babilonci i Feničani koji su bili trgovci. Ovdje imamo prvi primjer rješavanja trgovačkih sporova mirenjem. U staroj Grčkoj postojao je institut izmiritelja zvanog proxenatas. Odnosio se na sve sporove osim bračnih i obiteljskih. „Stari Rimljani poznavali su određene postupke slične medijaciji, a u rimskom pravu se napomene o mirnom rješavanju sporova mogu naći u Justinijanovim Digestama iz 530. – 533. Rimljani su medijatora zvali raznim imenima (*internuncius, medium, intercessor, philanthropus, interpolator, conciliator, interlocutor, interpres*, i napokon, *mediator*).“⁷ Pitanje na koje se ni dan-danas ne može dati odgovor sa sigurnošću jest što je prvo postojalo: mirenje, arbitraža ili suđenje te što je iz čega nastalo. Naime, postoje teorije da je mirenje prethodilo iz razloga što su sukobi postojali i prije nastanka države. No, to je samo jedna od teorija koja se ne može dokazati. Takve sporove je rješavala osoba koja se smatrala svetom i uživala određen status i poštovanje u društvu. Ipak, postoje dvije teorije koje smatraju da arbitraža prethodi mirenju. Prva teorija se zove tzv. Schiedsgerichtstheorie i prema njoj je arbitraža primarni oblik građanskog procesa. „Teorija je nastala u djelima koja su se bavila rimskim pravom u prvoj polovici dvadesetog stoljeća, kao odgovor na složena pitanja o izvorištima i razvoju rimskog građanskog procesa.“⁸ No, prema novijim studijima rimskog prava ova teorija se smatra racionalističkom spekulacijom bez stvarnog oslonca na povijesna zbivanja. Stari Rimljani su kao i drugi narodi u to vrijeme sporove rješavali zazivajući božanstva, a postupke su vodili svećenici ili proroci. Druga teorija je zasnovana u dokumentima o takozvanim Leidenskim mirotvorcima iz 16. stoljeća o kojima je u svojim člancima pisao Voltaire. „Leidenske mirotvorce je Voltaire smatrao pretečama koncepta mirnog rješavanja sporova. Francuski model mirenja iz doba

⁷ Bilić, V: Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.

⁸ Bilić, V: Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.

revolucije inspiriran je i često se povezuje s navedenim nizozemskim modelom mirenja, a kao sukladan novim idealima buržoaske revolucije, našao je izraza u Uredbi iz 1790. godine.⁹ Nakon toga je donesen *Code de procédure civile* – Zakon o parničnom postupku iz 1806. godine na temelju kojega je mirenje koje prethodi parnici ušlo u sve pravne sustave koji su oblikovani Napoleonovim osvajanjima.

„U Francuskoj su zabilježeni pokušaji da se prethodni pokušaji mirenja pomaknu prema nekom kasnijem stadiju spora pred sudom; ipak mirenje kao procesna pretpostavka nije izbačeno iz zakona sve do polovice dvadesetog stoljeća. Prema današnjim zakonskim rješenjima u Francuskoj, mirenje može biti pokušano u svim stadijima postupka.“¹⁰ U Nizozemskoj je bilo obvezno prethodno mirenje sve do donošenja Zakona o parničnom postupku iz 1838. godine, a nakon toga se ono koristilo kada se smatralo primjerenim. Godina 1992. označava prekretnicu nizozemskog zakonodavstva kada stručnjaci, većinom pravnici počinju uviđati i raspravljati o prednostima mirenja. Navodeći kako sudski postupci nisu usmjereni ka stvarnim potrebama i željama stranaka. U Danskoj mirno rješavanje sporova postoji od 1683. godine, a 1795. godine počinje djelovati kao obvezno u građanskopravnim predmetima. „U Engleskoj su također bili mirovni suci još od srednjovjekovnih vremena, ali različiti od onih u Francuskoj. Oni su bili državni dužnosnici koji su rješavali sporove, ali ne primjenom prava, već su se pozivali na zdrav razum i društvene konvencije. U Engleskoj, u industrijskom i radnom pravu, do uporabe mirnog rješavanja sporova dolazi početkom 19. stoljeća kao privatne inicijative blisko vezane uz poduzetničke pothvate. Tako 1824. godine na snagu dolazi propis koji ističe obvezu da se radni i industrijski sporovi iznose ispred mirovnog suca ili mirovnog vijeća koje se sastoji od jednakog broja poslodavaca i zaposlenih.“¹¹ Sredinom prošlog stoljeća sve su češće bile rasprave o rješavanju sporova bez pravnika i bez primjene prava te poticanje korištenja alternativnih metoda rješavanja sporova. Naime, do toga je došlo iz razloga što je bio otežan pristup strankama sudu i ovaj način su nastojali riješiti ekonomske, procesne i organizacijske prepreke sudu. U Americi su za suvremenu medijaciju najviše zaslužni pravnici iz javnog sektora i pravni antropolozi, dok su u Njemačkoj razvitku medijacije svoj doprinos dali sociolozi, socijalni radnici, kriminolozi,

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

suci i odvjetnici. Naime, unatoč promoviranju alternativnih načina rješavanja sporova, do druge polovice 1990-ih godina, praksa nije slijedila teoriju.¹²

4. DIREKTIVA O ALTERNATIVNIM METODAMA RJEŠAVANJA SPOROVA

Bez obzira na koji način je kupljen neki proizvod ili usluga te u kojoj zemlji članici Europske unije, građani iste mogu pristupiti ARS-u posredstvom tijela zaduženih za to. Bitno je napomenuti da se ARS-om ne mogu rješavati slučajevi vezani za zdravlje i visoko obrazovanje. U sljedećoj tablici bit će prikazano koliko ARS koriste trgovci i potrošači.

Tablica 1: KORIŠTENJE ARS-a

KORIŠTENJE ARS-a OD STRANE TRGOVACA	2019. g. otkriveno je da je samo 30 % trgovaca spremno koristiti ARS, a 43 % nije bilo ni svjesno njegovog postojanja Također je otkriveno da je većina trgovaca spremna sudjelovati u ARS-u dok ih samo 10 % odbije sudjelovati
KORIŠTENJE ARS-a OD STRANE POTROŠAČA	Otkriveno da je izrazito niska svijest potrošača o postojanju ADR-a Samo 6 % potrošača je problem s trgovcem pokušalo riješiti putem ADR-a

Izrada autora prema izvoru: European Commission, Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, Brussels, 17.10.2023., https://commission.europa.eu/document/4ea8deca-67f2-45d3-80d8-cde06fa23337_en?prefLang=hr, pristup: 15.04.2024.

Broj tijela za izvansudsko rješavanje sporova u zemljama Europske unije bit će prikazan u sljedećoj tablici. Valja napomenuti da 8 država članica ne dopušta obvezujuće ishode ARS-a, dok 17 njih dopušta obvezujuće ishode u određenim okolnostima.

¹² Ibid.

Tablica 2: BROJ TIJELA ARS-a U DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a

ZEMLJA	Broj ARS subjekta
AUSTRIJA	8
BELGIJA	13
BUGARSKA	17
HRVATSKA	7
CIPAR	4
ČEŠKA	8
DANSKA	26
ESTONIJA	4
FINSKA	3
FRANCUSKA	80
NJEMAČKA	28
GRČKA	5
MAĐARSKA	21
ISLAND	6
IRSKA	4
ITALIJA	51
LATVIJA	5
LIHTENŠTAJN	2
LITVA	4
LUKSEMBURG	5
MALTA	8

ZEMLJA	Broj ARS subjekta
NIZOZEMSKA	4
NORVEŠKA	12
POLJSKA	25
PORTUGAL	12
RUMUNJSKA	2
SLOVAČKA	7
SLOVENIJA	12
ŠPANJOLSKA	37
ŠVEDSKA	7
UKUPNO	430

Izrada autora prema izvoru: Dispute resolution bodies,
<https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.adr.show2>, pristup: 15.04.2024.

5. TIJELA ARS-a U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska broji 7 tijela za ARS a to su Centar za mirenje Hrvatske obrtničke komore, Centar za mirenje Hrvatskog ureda za osiguranje, Centar za mirenje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, Centar za mirenje pri Hrvatskoj udruzi za medijaciju, PROFI TEST d.o.o., Centar za mirenje „Medijator“, Sud časti Hrvatske obrtničke komore, Sud časti pri Hrvatskoj gospodarskoj komori.¹³

5.1. CENTAR ZA MIRENJE HRVATSKE OBRTNIČKE KOMORE

Centar za mirenje Hrvatske obrtničke komore nadležan je za sporove u sektorima koji obuhvaćaju potrošačka dobra, obrazovanje, energiju i vodu, financijske usluge, opće usluge za potrošače, turističke usluge, poštanske usluge i elektroničke komunikacije, prijevozne usluge,

¹³ Dispute resolution bodies, <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.adr.show2>, pristup: 15.04.2024.

i dr. Centar se bavi sporovima koje su pokrenuli potrošači protiv trgovaca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Naknada posredniku i naknadu centru u potrošačkim sporovima koja se isplaćuje, prema Zakonu o mirenju može, biti do maksimalnog iznosa od 500,00 kn.

Naknada koja se plaća posredniku i naknada koja se plaća Centru ovise o iznosu spora i razlikuju se prema sljedećim kriterijima:

„1. Ako se naknada obračunava po danu, dan mirenja podrazumijeva 8 sati medijacije za svaki započeti dan i, ovisno o iznosu spora, iznosi:

Iznos u sporu Iznos posrednikove dnevne naknade

maksimalno 50 000,00 kn 1 000,00 kn 400,00 kn

50 001,00 – 200 000,00 kn 1 500,00 kn 600,00 kn

200 001,00 – 500 000,00 kn 2 500,00 kn 800,00 kn

500 001,00 – 900 000,00 kn 3 000,00 kn 1 000,00 kn

900 001,00 kn – 1 500 000,00 kn 4 000,00 kn 1 500,00 kn

2. Ako je sporni iznos veći od 1 500 000,00 HRK, posrednikova naknada iznosi 4 000,00 HRK plus 1 ‰ iznosa spornog spora iznad 1 500 000,00 HRK.

3. Ako je iznos spora veći od 1 500 000,00 kn, naknada iznosi 1 500,00 kn.

4. Ovisno o složenosti spora i drugim relevantnim razmatranjima, predsjednik Centra se može konzultirati s miriteljem i strankama u sporu i dogovoriti naknadu po satu.

5. Stranke u sporu i posrednik mogu dogovoriti drugačije dnevne ili satnice od onih navedenih u točkama 1. i 2. ovoga stavka.“¹⁴

¹⁴ Ibid.

Postupci se vode na hrvatskom i engleskom jeziku, a u prosjeku traju jedan mjesec. Postupci se mogu provoditi pismenim i usmenim putem, a fizička prisutnost se zahtijeva u određenim slučajevima. Postupci su obvezujući, a razlozi za odbijanje mogu biti ako potrošač prvo nije pokušao riješiti problem dogovorom odnosno ako nije kontaktirao trgovca, ako bi spor bio uznemirujući i neozbiljan, ako se prigovor ne podnese od strane potrošača u propisanom roku, i rješavanje spora ozbiljno će utjecati na funkcioniranje tijela za rješavanje sporova.

5.2. CENTAR ZA MIRENJE HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE

Subjekt je nadležan za sporove u financijskim sektorima, pokrenutim od strane potrošača protiv trgovaca sa sjedištem iz sljedećih zemalja: Austrija, Belgija, Hrvatska, Češka, Republika Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska. Sporovi se vode na hrvatskom i engleskom jeziku, a postupak prosječno traje jedan mjesec. Postupak se može voditi pismenim ili usmenim putem a fizička prisutnost se zahtijeva u određenim slučajevima. Ishod postupka je obvezujući i za potrošače i za trgovce, a razlog odbijanja može biti ako potrošač nije pokušao kontaktirati trgovca da riješe problem obostrano i rješavanje spora ozbiljno će utjecati na funkcioniranje tijela za rješavanje sporova. Naknade plaća trgovac i to varijabilne. Osim ako se strane drugačije ne dogovore, iznos posrednikove naknade, uključujući sve poreze i druge naknade, ovisi o iznosu spora:

Iznos u sporu Naknade posrednika (neto ukupno)

10 000,00 kn 300,00 kn

10 001,00 – 50 000,00 kn 500,00 kn

50 001,00 – 150 000,00 kn 850,00 kn

150 001,00 kn – 400 000,00 kn 1 300,00 kn

400 001,00 kn – 700 000,00 kn 1 600,00 kn

700 001,00 kn – 1 500 000,00 kn 2 000,00 kn

Ako je iznos spora veći od 1 500 000,00 kuna, naknada posredniku iznosi 2 500,00 kuna.¹⁵

5.3. CENTAR ZA MIRENJE PRI HRVATSKOJ GOSPODARSKOJ KOMORI

Subjekt je nadležan za sporove pokrenute od strane potrošača protiv trgovaca iz sljedećih zemalja: Austrija, Belgija, Hrvatska, Češka, Republika Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, a koje obuhvaćaju sektore za potrošačka dobra, obrazovanje, energiju i vodu, financijske usluge, opće usluge za potrošače, turističke usluge, poštanske i elektroničke usluge, usluge prijevoza. Postupak se vodi na hrvatskom i engleskom jeziku, a traje u prosjeku dva mjeseca. Postupak se vodi pismenim ili usmenim pute i ne zahtijeva se fizička prisutnost stranaka. Postupak je obvezujući sporazumom jedne ili obje strane, a razlozi za odbijanje mogu biti ako potrošač prvo nije pokušao riješiti problem dogovorom odnosno ako nije kontaktirao trgovca, ako bi spor bio uznemirujući i neozbiljan, ako se prigovor ne podnese od strane potrošača u propisanom roku, i rješavanje spora ozbiljno će utjecati na funkcioniranje tijela za rješavanje sporova. Naknade plaća potrošač ili trgovac i to varijabilne. Pristojba za registraciju mirenja iznosi 120,00 EUR. Naknada za svakog izmiritelja uključenog u postupak iznosi 1.200,00 kuna bruto za svaki započeti dan mirenja, a može se i povećati u dogovoru s izmiriteljima. Administrativni troškovi iznose 20 % naknade izmiritelja, svaki izmiritelj koji sudjeluje u postupku ima pravo na naknadu putnih troškova i dnevnicu. Ako nije drugačije ugovoreno, stranke u postupku mirenja snose troškove postupka u jednakom omjeru.¹⁶

5.4. CENTAR ZA MIRENJE PRI HRVATSKOJ UDRUZI ZA MEDIJACIJU

Subjekt je nadležan za sporove potrošača protiv trgovaca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj u sektorima koji obuhvaćaju potrošačka dobra, obrazovanje, energiju i vodu, financijske usluge, opće potrošačke usluge, turističke usluge, poštanske i elektroničke usluge, prijevozne usluge i dr. Postupak se vodi na hrvatskom i engleskom jeziku, a traje u prosjeku jedan mjesec. Postupak se vodi pismenim ili usmenim putem i ne zahtijeva se fizička prisutnost stranaka. Ishod postupka je neobvezujući, a razlozi za odbijanje mogu biti nekontaktiranje trgovca od

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

strane potrošača kako bi se problem pokušao obostrano riješiti, uznemirujući ili neozbiljan spor, žalbu razmatrala ili je razmatrao sud, potrošač nije podnio prigovor u propisanom roku i rješavanje spora ozbiljno će utjecati na funkcioniranje tijela za rješavanje sporova. Troškove postupka mirenja čine:

administrativne naknade

Pregled troškova

Nema spornog iznosa Administrativni troškovi

I. najviše 1 000,00 kn 150,00 kn + PDV

II. 1 000,01 kn – 5 000,00 kn 200,00 kn + PDV

III. 5 000,01 kn – 10 000,00 kn 300,00 kn + PDV

IV. 10 000,01 kn – 20 000,00 kn 400,00 kn + PDV

V. 20 001,00 kn – 50 000,00 kn 700,00 kn + PDV

VI. 50 001,00 kn – 100 000,00 kn 1 000,00 kn + PDV

VII. 100 001,00 kn – 500 000,00 kn 1 300,00 kn + PDV

VIII. 500 001,00 kn – 1 000 000,00 kn 1 700,00 kn + PDV

IX. 1 000 001,00 kn – 2 000 000,00 kn 2 000,00 kn + PDV

X. 2 000 001,00 kn – 5 000 000,00 kn 2 500,00 kn + PDV

XI. 5 000 001,00 kn i više 3 000,00 kn + PDV¹⁷

troškovi logistike

¹⁷ Ibid.

Ako iznos logističkih troškova nije utvrđen ili se ne može utvrditi, isti se utvrđuje u iznosu od 200,00 kuna dnevno, a ako je stvarni iznos troškova utvrđen ili se može utvrditi, taj se iznos uvećava za 20 % u korist HUM-a. U suprotnom stranke dogovaraju i utvrđuju visinu tih troškova.

Naknada posredniku

Posrednikova naknada

Bez iznosa u sporu Naknada posrednika (neto)

I. najviše 1 000,00 kn 00,00 kn neto

II. 1 000,01 kn – 5 000,00 kn 250,00 kn neto

III. 5 000,01 kn – 10 000,00 kn 400,00 kn neto

IV. 10 000,01 kn – 20 000,00 kn 600,00 kn neto

V. 20 001,00 kn – 50 000,00 kn 900,00 kn neto

VI. 50 001,00 kn – 100 000,00 kn 1 200,00 kn neto

VII. 100 001,00 kn – 500 000,00 kn 2 000,00 kn neto

VIII. 500 001,00 kn – 1 000 000,00 kn 2 500,00 kn neto

IX. 1 000 001,00 kn – 2 000 000,00 kn 3 000,00 kn neto

X. 2 000 001,00 kn – 5 000 000,00 kn 5 000,00 kn neto

XI. 5 000 001,00 kn i više¹⁸

Materijalni troškovi posrednika

¹⁸ Ibid.

Izmiritelj koji vodi postupak osim posrednikove naknade, ima pravo i na naknadu putnih troškova, troškova smještaja i troškove života ako je mjesto prebivališta posrednika udaljeno više od 50 km od grada Zagreba ili od mjesta sjedišta podružnice HUM. Materijalni troškovi posrednika obračunavaju se posebno za svakog posrednika. Materijalni troškovi posrednika obračunavaju se posebno za svakog posrednika.

5.5. PROFI TEST D.O.O., CENTAR ZA MIRENJE „MEDIJATOR“

Subjekt je nadležan za sporove potrošača protiv trgovaca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj iz sektora za potrošačka dobra, obrazovanje, energiju i vodu, financijske usluge, opće potrošačke usluge, turističke usluge, poštanske i elektroničke usluge, prijevozne usluge i dr. Postupci se vode na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku, a traju u prosjeku dva mjeseca. Postupak se vodi pismenim ili usmenim putem i ne zahtijeva se fizička prisutnost stranaka. Postupak je obvezujući za obje strane, a razlozi za odbijanje mogu biti nekontaktiranje trgovca od strane potrošača kako bi se problem pokušao obostrano riješiti, uznemirujući ili neozbiljan spor, žalbu razmatra ili je razmatrao sud, potrošač nije podnio prigovor u propisanom roku i rješavanje spora ozbiljno će utjecati na funkcioniranje tijela za rješavanje sporova. Pristojba za upis u postupak mirenja iznosi 200,00 kn. Administrativni troškovi iznose 20 % naknade izmiritelja. Osim ako nije drugačije ugovoreno, svaka strana snosi svoje troškove.

Iznos u sporu Naknade posrednika (neto)

maksimalno 10 000,00 kn 400,00 kn

10 001,00 do 50 000,00 kn 700,00 kn

50 001,00 HRK do 150 000,00 HRK 1 000,00 HRK

150 001,00 HRK do 400 000,00 HRK 1 300,00 HRK

400 000,00 do 700 000,00 kn 1 600,00 kn

700 001,00 HRK do 1 500 000,00 HRK 1 900,00 HRK

1 500 001,00 HRK do 2 000 000,00 HRK 2 200,00 HRK

2 000 001,00 kn i više 2 500,00 kn¹⁹

5.6. SUD ČASTI HRVATSKE OBRTNIČKE KOMORE

Subjekt je nadležan za sporove potrošača protiv trgovaca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj iz sektora za potrošačka dobra, obrazovanje, energiju i vodu, financijske usluge, opće potrošačke usluge, turističke usluge, poštanske i elektroničke usluge, prijevozne usluge i rješavanje spora ozbiljno će utjecati na funkcioniranje tijela za rješavanje sporova. Postupak se vodi na hrvatskom i engleskom jeziku, a traje u prosjeku tri mjeseca. Postupak se vodi pismenim ili usmenim putem, a zahtijeva se fizička prisutnost stranaka u određenim slučajevima. Postupak je obvezujući za obje strane, a razlozi za odbijanje mogu biti nekontaktiranje trgovca od strane potrošača kako bi se problem pokušao obostrano riješiti, uznemirujući ili neozbiljan spor, žalbu razmatrala ili je razmatrao sud, potrošač nije podnio prigovor u propisanom roku i dr. Ni potrošač ni trgovac ne moraju platiti nikakve naknade.

5.7. SUD ČASTI PRI HRVATSKOJ GOSPODARSKOJ KOMORI

Subjekt je nadležan za sporove potrošača protiv trgovaca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj iz sektora za potrošačka dobra, obrazovanje, energiju i vodu, financijske usluge, opće potrošačke usluge, turističke usluge, poštanske i elektroničke usluge, prijevozne usluge i dr. Postupak se vodi na hrvatskom jeziku, a traje u prosjeku tri mjeseca. Postupak se vodi pismenim ili usmenim putem, a zahtijeva se fizička prisutnost stranaka u određenim slučajevima. Postupak je obvezujući za obje strane, a razlozi za odbijanje mogu biti nekontaktiranje trgovca od strane potrošača kako bi se problem pokušao obostrano riješiti, potrošač nije podnio prigovor u propisanom roku, rješavanje spora ozbiljno će utjecati na funkcioniranje tijela za rješavanje sporova. Ni potrošač ni trgovac ne moraju platiti nikakve naknade.

¹⁹ Ibid.

6. ZAKONODAVNI OKVIR ARS-a

„Direktiva o ADR-u stvorila je osnovu za pristupačnu i kvalitetnu pravnu zaštitu potrošača diljem Unije i u gotovo svim maloprodajnim sektorima, bez obzira je li spor domaći ili prekogranični te je li kupnja obavljena online ili offline. Međutim, slično zaključcima izvješća iz 2019., njegova praktična primjena ostaje ograničena.“²⁰ Dana 17. listopada 2023. predložene su promjene direktive ARS-a. U sljedećoj tablici bit će prikazani aktualni zakonodavni okviri vezani za ARS i predložene promjene.

Tablica 3: PREDLOŽENE PROMJENE AKTUALNOG ZAKONODAVSTVA ARS-a

	AKTUALNO ZAKONODAVSTVO	PREDLOŽENE PROMJENE
Proširenje područja primjene	Direktiva obuhvaća samo stranke koje borave u EU-u i sporove koji proizlaze iz ugovornih obveza	Trgovci iz trećih zemalja mogu dobrovoljno sudjelovati i direktiva će se primjenjivati na sve moguće povrede prava EU-a vezane za područje zaštite potrošača
Poticanje trgovaca na ARS	Sudjelovanje trgovaca je dobrovoljno	Sudjelovanje trgovaca je dobrovoljno no vremenski ograničeno (rok od 20 dana da se potvrdi sudjelovanje) Trgovci koji koriste ORS neće morati održavati posebnu mail adresu
Ciljana pomoć potrošačima u prekograničnom i domaćem ARS-u	Potrošači se za pomoć u prekograničnim rješavanju sporova mogu obratiti europskim potrošačkim centrima Komisija održava platformu	Države članice imenovat će europski potrošački centar ili neko dr. tijelo kao kontaktnu točku za ARS Svi akteri koji pomažu potrošačima dužni su

²⁰ European Commission, Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, Brussels, 17.10.2023., https://commission.europa.eu/document/4ea8deca-67f2-45d3-80d8-cde06fa23337_en?prefLang=hr, pristup: 15.04.2024.

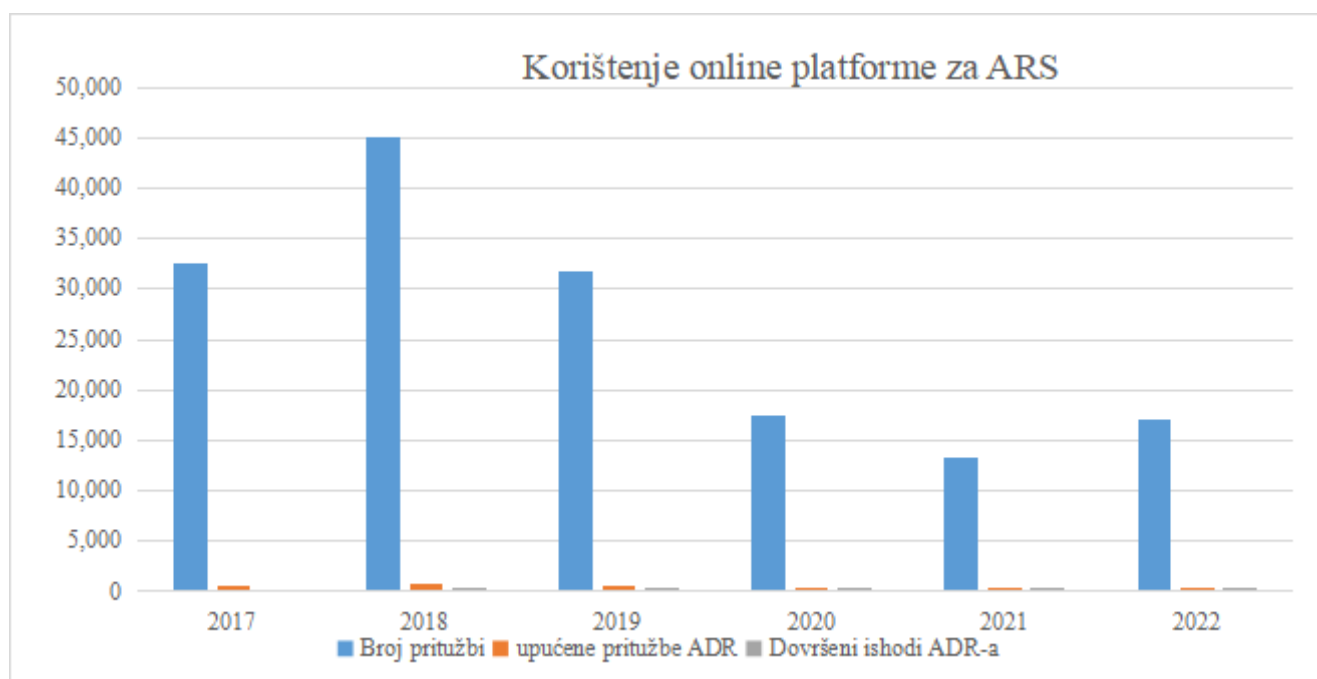
	AKTUALNO ZAKONODAVSTVO	PREDLOŽENE PROMJENE
	ORS za lakše povezivanje potrošača i trgovaca	postupati u dobroj vjeri Platforma za ORS bit će zamijenjena interaktivnim digitalnim alatom
Zaštita ranjivih potrošača na digitalnim tržištima	Nije bilo uredbi	Potrošači pritužbe i popratne dokumente mogu podnijeti online Zahtijeva se provedba digitalnih postupaka za ARS pomoću lako dostupnih alata
Transparentniji postupci ARS-a prilagođeni korisnicima	Nije bilo uredbi	U slučaju automatizirane provedbe ARS-a stranke mogu tražiti da ishod preispita fizička osoba Subjekti za ARS moći se grupirati slične predmete uz prethodnu obavijest potrošaču i ponudu odbijanja te mogućnosti
Racionalizacija zahtjeva za izvješćivanje za subjekte za ARS	Subjekti ARS-a moraju objavljivati detaljna godišnja izvješća o radu na vlastitim internetskim stranicama	Subjekti ARS-a bit će obavezni objavljivati sažeta izvješća o radu svake dvije godine Obveze pružanja informacija u fazi obavješćivanja se smanjuju
Nova preporuka za internetska tržišta i trgovinska udruženja EU-a koja imaju sustave rješavanja sporova	Nije bilo uredbi	Trebaju uskladiti svoje sustave s kriterijima kvalitete iz Direktive o ARS-u Ako se sporovi rješavaju automatski, to mora biti naznačeno i ponuditi alternativu da ishod preispita fizička osoba

	AKTUALNO ZAKONODAVSTVO	PREDLOŽENE PROMJENE
		Trebali bi najmanje svake dvije godine objaviti izvješća o samoprocjeni vezana s načinom provedbe kriterija kvalitete

Izrada autora prema izvoru: Alternativno rješavanje potrošačkih sporova, https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_hr, pristup: 15.04.2024.

6.1. KORIŠTENJE ARS PLATFORME

Slika 1: KORIŠTENJE ARS-a na ODR PLATFORMI

Izrada autora prema izvoru: Impact assessment report (1/2) – Proposal for a Directive amending Directive 2013/11/EU on alternative dispute resolution for consumer disputes, as well as Directives (EU) 2015/2302, (EU) 2019/2161 and (EU) 2020/1828 | European Commission (europa.eu)

Iz ranije navedenog izvora saznajemo da je 56 % potrošača izjavilo da više ne bi koristilo platformu, a najveći problem je neodgovaranje trgovaca. Platforma ODR smišljena je još dok su se razvijala digitalna tržišta, ali online sustavi za rješavanje sporova koji su se brzo razvili učinili su platformu ODR-a nepotrebnom zbog čega se razmatra i njezino ukidanje.

7. VRSTE ALTERNATIVNIH METODA RJEŠAVANJA SPOROVA

Osnovna podjela je na formalne metode u kojima se donosi dosuđujuća odluka i neformalne metode u kojima se donosi nepravomoćna odluka.²¹ Formalne metode dijele se na arbitražu, a neformalne na pregovaranje i mirenje ili medijaciju. S obzirom na to da će u radu biti vrlo detaljno opisane arbitraža i mirenje kao često korištene alternativne metode nećemo se ovdje detaljno baviti njima. Ono što treba razjasniti je pregovaranje, a to je neformalna metoda u kojoj stranke u dobroj vjeri nastoje postići najbolje obostrano rješenje razgovorom i prezentiranjem činjenica. Ova metoda daje razne mogućnosti rješavanja spora. Naime, stranke se mogu odlučiti za prisustvo odvjetnika ili bez prisustva odvjetnika ili trećih neutralnih osoba da će doći do najboljeg rješenja. Kao i kod ostalih vrsta alternativnih metoda bitno da među strankama postoji prijateljska atmosfera, otvorena komunikacija i spremnost na pregovore i kompromis kako bi riješili bitna pitanja.

7.1. ARBITRAŽA

Arbitraža je formalna metoda alternativnog načina rješavanja sporova u kojoj jedna ili više nepristranih osoba odnosno arbitara donosi pravomoćnu odluku odnosno pravorijek. Pravorijek ima snagu sudske odluke i stoga iz njega proizlaze isti učinci za stranke. Sudovi pred kojima se odvija arbitraža nazivaju se arbitražni ili izabrani sudovi, bitno je naglasiti da su to nedržavni sudovi koji djeluju na temelju volje stranaka. Ustanova koja provodi i omogućava djelovanje arbitražnih sudova naziva se arbitražna ustanova. No, ne smijemo ni zanemariti ulogu države čija je podrška potrebna samim strankama, ali ono što je najvažnije jamči da pravorijek ima istu pravnu snagu kao pravomoćne odluke sudova. Kao i u redovnom sudskom postupku, osim volje stranaka, moraju postojati činjenice i dokazi na temelju kojih arbitar odlučuje o osnovanosti tužiteljevog zahtjeva. Arbitraža se javlja kao logična alternativna zastarjelom parničnom postupku. Stranke su sve više nepovjerljive prema sudovima zbog zastarjelih i neučinkovitih metoda koje se primjenjuju i rezultiraju skupim i sporim donošenjem rješenja. S druge strane, arbitraža je tajna i samim time okruženje je prihvatljivije, rasprava je manje kaotična, neformalna te je forma koja se treba zadovoljiti vrlo jednostavna, stroži je rok izvršenja i na taj način postupak je brži i jeftiniji u konačnici. Arbitri

²¹ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

kojima stranke povjere svoj spor obično su i stručnjaci za područje u kojemu sude. Koncept arbitraže počiva na pravičnosti, solidarnosti, lojalnosti, objektivnosti i spremnosti stranaka da rješenje koje će biti doneseno predstavlja podjednako ostvarenje zahtjeva.

7.1.1. POVIJESNI RAZVOJ ARBITRAŽE

Povijesni razvoj arbitraže u Hrvatskoj se dijeli na dva razdoblja. Prvo razdoblje je trajalo od 19. stoljeća do kraja Drugog svjetskog rata, a drugo razdoblje od 1945. godine do 2002. godine. U prvom razdoblju dolazi do zakonskog uređenja arbitražnog rješavanja sporova na području uže Hrvatske te je 1852. godine donesen Privremeni građanski postupnik. U to vrijeme arbitraža se koristila za rješavanje domaćih sporova i mogle su je ugovoriti sve fizičke i pravne osobe u svim sporovima koje su slobodno raspolagale svojim pravima. Izuzeti su bili sporovi između supružnika o valjanosti braka i sporovi o zakonitosti rođenja djeteta. Kod ovih sporova stranke nisu imale opciju nagoditi se. Svi drugi sporovi su bili arbitrabilni. Za valjanost arbitražnog sporazuma bilo je potrebno zadovoljiti nekoliko uvjeta. Glavni uvjet je pisana forma tj. „sporazum je bio valjan samo ako je sklopljen pismeno ili pred sudom“.²² Pisana forma je bila i zadovoljena ako je sporazum bio sklopljen razmjenom pisama. „Priznavala se valjanost i arbitražnih (kompromisnih) klauzula i posebnih ugovora o arbitraži (kompromisa), no uz uvjet da se u sporazumu o arbitraži stranke „*izriekom odreknu svih svojih utoka i priziva proti obraničkim rješitbam*“, dakle svih pravnih sredstava za pobijanje sudskih odluka.²³ Ostali uvjeti koji su bili potrebni su da se u sporazumu poimenično navede broj i imena arbitara. Sporazum o arbitraži prestajao je na nekoliko načina. Prvi način je smrt arbitra, zatim ako je arbitar bio spriječen preuzeti nalog i ako stranke nisu drugačije ugovorile, ugovor nije bio obvezujući ako je umro jedan od više arbitara, ako bi istupio ili ako bi postao nesposoban. Za valjani postupak bilo je potrebno izabrati predsjednika arbitražnog suda. Predsjednika su birali arbitri koje su imenovale stranke. Ako se stranke ne mogu usuglasiti oko izbora predsjednika, mogu zatražiti od suda da ga on imenuje. Pravila tadašnje arbitraže u velikoj većini bile su iste današnjim pravilima. Ipak je postojalo nekoliko odredaba, jedna od njih je odgovornost arbitra, tj. njegova obveza da odluku donese u roku od devedeset dana od zaključenja rasprave. Ako bi prekršio tu obvezu, morao bi platiti globu, a u slučaju i da se na

²² Triva, S., Uzelac, A.: Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007.

²³ Ibid

to oglušiti, stranke su mogle zahtijevati da im naknadi štetu i sve ostale troškove. „Obranički (arbitražni) sud nije bio ovlašten donositi pravorijeku zbog ogluhe ili izostanka.“²⁴ Pravorijek se donosio većinom glasova, a s obzirom da moguće bilo izabrati paran broj arbitara, nekada su glasovi bili podijeljeni. U tom slučaju da bi bila donesena odluka moguće je bilo zatražiti imenovanje trećeg arbitra. Nakon donošenja pravorijeka arbitri su ih strankama dostavljali putem nadležnog suda. Arbitražna odluka bila je pravnoobvezujuća za stranke ako su bile zadovoljeni svi proceduralni uvjeti. Osim, pravorijeka postojala je mogućnost sklapanja nagodbe koja je imala snagu kao i svaka druga privatna nagodba te nije bila ovršna isprava. S druge strane, pravorijek je imao snagu ovršivosti, ali samo na zahtjev arbitara ili stranaka koji je morao odobriti redovan sud. Zakonski okvir za organiziranje arbitraže nije korišten u većoj mjeri sve do početka 20. stoljeća. „Doduše, prve su arbitražne ustanove bile osnovane razmjerno rano, poput Obrtničkog suda, Trgovačke i obrtničke komore, utemeljenog 1853. godine, kada je osnovana i sama Komora.“²⁵ Unatoč tome, do njihove intenzivnije primjene dolazi tek nakon Prvog svjetskog rata, tada je osnovano i više stalnih arbitražnih institucija. „Neke od njih nisu bile prave dobrovoljne arbitražne ustanove u današnjem smislu, već su imale obilježja specifičnih paradržavnih tijela. Druge su ipak udovoljavale u cijelosti današnjoj definiciji arbitraže.“²⁶ Ono što je također vrlo bitno je arbitražni sud i izbor arbitra. „Ako sporazumom stranaka nije određen broj arbitara, imenovat će se tri arbitra.“²⁷ Arbitražna završava pravorijekom „Pravorijek arbitražnog suda ima prema strankama snagu pravomoćne sudske presude, osim ako su se stranke izričito sporazumjele da se pravorijek može pobijati pred arbitražnim sudom višeg stupnja.“ U dvadesetim godinama prošlog stoljeća su nastale najznačajnije arbitražne ustanove koje su intenzivnije razvijale praksu. „Već navedeni Obranički sud Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu u pet godina promijenio je tri seta pravilnika (1924., 1927. i 1929.) Osnovan je Obranički sud Zagrebačke burze za robu i vrednote (1924.), Obranički sud „Trgovačkog doma“ (1923.) te Obranički sud Jugoslavenskog društva za zaštitu vjerovnika u Zagrebu (1926).“²⁸ S obzirom da se razvoj arbitraže odvijao između dva rata u Hrvatskoj kada je vladao kaos kako u samoj državi tako i u pravosuđu, to je pogodovalo bržem razvoju arbitraže. Ono što je vrlo zanimljivo za

²⁴ Ibid

²⁵ Triva, S., Uzelac, A.: Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 27.

²⁶ Ibid

²⁷ Zakon o arbitraži, čl. 9.

²⁸ Triva, S., Uzelac, A.: Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 27.

napomenuti da se arbitraža u velikim broju rasprostranila. „Tako je obranički sud pri Zagrebačkoj trgovačkoj i obrtničkoj komori 1925. imao 763, 1927. – 5952, 1928. – 7078, 1929. – 10268 predmeta.“²⁹ „Unifikacija građanskog procesnog prava u Kraljevini Jugoslaviji uslijedila je u godinama najvećeg procvata arbitražnog sudovanja u međuratnoj Hrvatskoj, donošenjem Zakona o sudskom postupku u građanskim parnicama od 13.7.1929. (ZSGP). Tim su zakonom preuzete, uz zanemarive razlike, odredbe austrijskog ZPO-a i Jurisdikcijske norme od 1.8.1895., pa tako i o arbitraži.“³⁰ „Time je i izraz „obraničko sudovanje“ službeno zamijenjen izrazom „izabrano suđenje“ koji se koristio kao službeno ime za arbitražu sve do donošenja Zakona o arbitraži iz 2002.“³¹ Na daljnji razvoj arbitraže je veliki utjecaj imalo ratno stanje u Hrvatskoj. Drugo razdoblje se odvija nakon Drugog svjetskog rata te se arbitraža u Hrvatskoj potpuno ugasila. Neposredno nakon rata arbitraža je bila uređena po svjetskom modelu. „Između domaćih pravnih subjekata tako prava arbitraža uopće nije bila dopuštena, premda je neko vrijeme, po sovjetskom uzoru, postojao državni sud nadležan za trgovačke sporove koje se nazivao „arbitražom“.“³² Dobrovoljna arbitraža je bila moguća jedino u sporovima iz vanjske trgovine. „Tako je 25.12.1946. bio donesen Pravilnik o Spoljno-trgovinskoj arbitraži pri Trgovinskoj komori FNRJ, koji je omogućavao arbitražu samo u odnosima trgovačke prirode iz vanjskotrgovinskog prometa domaćih i stranih pravnih subjekata. Ista ustanova, odnosno njena pravna sljednica, Vanjskotrgovinska arbitraža pri Privrednoj komori Jugoslavije, bila je zadržala praktički monopol na sve arbitražne postupke s elementom inozemnosti tijekom čitavog razdoblja postojanja socijalističke Jugoslavije.“³³ Ovakav razvoj bio je karakterističan za države „istočnog bloka“. U odnosima s elementom međunarodnosti je bila dozvoljena ad hoc arbitraža u tuzemstvu, no u ovo vrijeme se nije razvijala. S obzirom na činjenicu da je većina tvrtki bila u državnom vlasništvu logično je zašto arbitraža između isključivo domaćih subjekata nije zaživjela. Situacija se u Hrvatskoj kao dijelu bivše samoupravne i socijalističke Jugoslavije razlikovala. Naime, „bivša je Jugoslavija tako bila jedina europska socijalistička zemlja koja je razvila kakvu – takvu arbitražnu praksu za nacionale („domaće“) sporove“.³⁴ Početkom devedesetih godina 20. stoljeća dolazi do značajnijih promjena. „Što se tiče zakonskog uređenja, novelom ZPP-a iz

²⁹ Ibid., str.28

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid., str. 29

1990. godine promijenjene su odredbe o arbitrabilnosti, omogućujući prvi put arbitražu u širem krugu odnosa. Naime do 1990. godine arbitraža je u sporovima bez elemenata inozemnosti bila dopuštena samo između (nekih) pravnih osoba, odnosno u pogledu sporova iz trgovačkih odnosa. Nakon 1990. arbitraža je dopuštena u odnosima između svih domaćih pravnih subjekata (i pravnih i fizičkih osoba), i to ne samo za rješavanje gospodarskih sporova, već za rješavanje svih sporova o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati, ako nije zakonom određeno da vrste sporova rješavaju isključivo drugi sudovi.³⁵ Druga promjena do koje dolazi je državnopravno osamostaljivanje i istupanje Hrvatske iz jugoslavenske federacije. To je otvorilo prikladnog foruma za arbitriranje u međunarodnim odnosima. Stranke su se u početku obraćale jedinoj funkcionalnoj arbitražnoj ustanovi, Stalnom izbornom sudištu HGK. „Tako do 19. listopada 2001. godine između dva hrvatska pravna subjekta uopće nije bilo moguće valjano ugovoriti arbitražu, ako to ne bi bila arbitraža koja zadovoljava usko određene institucionalne kriterije: da je riječ o arbitraži pred institucijama „osnovanim pri privrednim komorama i drugim organizacijama predviđenim zakonom“.³⁶ „Nepotrebne restrikcije i formalnosti postojale su i u drugim elementima, npr. u pogledu isključive nadležnosti kao prepreke arbitraži, u pogledu oblika punomoći za arbitražni ugovor, pojedinih procesnih odredbi kao i propisa o priznanju i ovrsi arbitražnih odluka.“³⁷ Naposljetku se došlo do zaključka da je potrebna ozbiljna reforma arbitraže koja je započela početkom devedesetih godina 20. stoljeća, prve skice su nastale 1995. godine, a konačni oblik je poprimila 2001. godine stupanjem na snagu Zakona o arbitraži.

7.1.2. ZAKON O ARBITRAŽI

Zakon o arbitraži (u daljnjem tekstu: ZA) je donesen 2001. godine te čini prekretnicu prihvaćanja alternativnog rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj. U ovom zakonu opisan je način izvansudskog rješavanja sporova koji strankama daje mogućnost da sporove rješavaju arbitražom i drugim alternativnim metodama rješavanja sporova. Bitno je također napomenuti da ZA uređuje ugovor o arbitraži. „Arbitražni ugovor je obavezni preduvjet provođenju

³⁵ Ibid., str. 29. i str. 30.

³⁶ Ibid., str. 30.

³⁷ Ibid., str. 31.

arbitraže.“³⁸ Sukladno tome, stranke mogu sklopiti ugovor o arbitraži u obliku arbitražne klauzule ili sporazum o arbitraži koji za njih ima obvezujući učinak. ZA definira arbitražni ugovor kao „Ugovor o arbitraži je ugovor kojim stranke podvrgavaju arbitraži sve ili određene sporove koji su među njima nastali ili bi mogli nastati iz određenog pravnog odnosa, ugovornog ili izvan-ugovornog“.³⁹ Da bi ugovor bio valjan, trebaju biti ispunjeni određeni uvjeti: „Ugovor o arbitraži je valjan ako je sklopljen u pisanom obliku. Ugovor je sklopljen u pisanom obliku ako je unesen u isprave koje su stranke potpisale ili ako je sklopljen razmjenom pisama, teleksa, telefaksa, brzjava ili drugih sredstava telekomuniciranja koja omogućavaju pisani dokaz o ugovoru, bez obzira jesu li ih stranke potpisale.“⁴⁰

7.1.3. SUDSKA PRAKSA U TRGOVAČKIM SPOROVIMA

Stupanjem na snagu Zakona o poduzećima rješavaju se dvojbe o arbitražnom rješavanju sporova među članovima društva koje su se ispitivale u domaćoj literaturi. Nakon njega je stupio na snagu Zakon o trgovačkim društvima koji detaljno određuje materiju trgovačkih društava. Prije ispitivanja arbitrabilnosti sporova unutar trgovačkog društva moramo definirati o kojim se točno sporovima radi. Arbitražni sporovi su stavljeni u stvarnu nadležnost trgovačkih sudova. „Za rješavanje sporova između članova trgovačkoga društva međusobno te između članova društva i društva, koji se tiču položaja članova u društvu, upravljanja društvom i vođenja poslova društva, prava i obveza članova društva koje proizlaze iz njihovog položaja u društvu, nadležan je trgovački sud na čijem se području nalazi sjedište društva upisano u sudskom registru.“ Isti sud nadležan je i za rješavanje sporova između predsjednika i članova uprave, odnosno izvršnih direktora ili nadzornog, odnosno upravnog odbora društva i društva ili njegovih članova koji nastanu u vezi s njihovim radom u društvu ili za društvo.⁴¹

³⁸ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

³⁹ Zakon o arbitraži, čl. 6. st. 1.

⁴⁰ Ibid., čl. 6. st. 2.

⁴¹ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 40. st. 1.

7.1.4. STRANKE U POSTUPKU ARBITRAŽE

Stranke u postupku arbitraže mogu biti sve fizičke i pravne osobe te Republika Hrvatska, jedinice lokalne i regionalne samouprave i uprave. „Stranke mogu ugovoriti domaću arbitražu za rješavanje sporova o pravima kojima mogu slobodno raspolagati.“⁴² Sporovi u kojima stranke mogu slobodno raspolagati se još nazivaju i arbitrabilni sporovi. U arbitrabilne sporove ubrajamo: građanskopravne sporove, trgovačkopravne sporove, pojedine sporove iz radnog prava, potrošačke sporove i još neke ovisno o konkretnom slučaju. U prava kojima stranke mogu slobodno raspolagati ubrajamo: pravo na raspolaganje svojim i uvažavanje tuđih zahtjeva, pravo na nagodbu, pravo na uređivanje obveznih odnosa te dispozitivno pravo. Stranke u postupku arbitraže su s jedne strane stranka koja predlaže zahtjev i s druge strane stranka koja prihvaća zahtjev te arbitar (izabrani sudac). Arbitar može biti pojedinac ili član odnosno predsjednik vijeća arbitražnog suda. Njemu je povjerena obaveza da u skladu s ugovorom stranaka sam ili u vijeću s drugim arbitrima vodi postupak i odluči u određenom sporu.

⁴² Zakon o arbitraži, čl. 3. st. 1.

7.1.5. VRSTE ARBITRAŽE

Arbitražu možemo podijeliti u 3 osnovne skupine:

Tablica 4: VRSTE ARBITRAŽE

AD HOC i INSTITUCIONALNA ARBITRAŽA	DOMAĆA i STRANA ARBITRAŽA	NACIONALNA i INTERNACIONALNA ARBITRAŽA
Razlikuju se s obzirom na organizaciju	Razlikuju se s obzirom na državnu pripadnost i mjesto arbitraže	Razlikuju se s obzirom na stranke koje pripadaju različitim pravnim sustavima

Najpoznatija internacionalna (međunarodna) arbitraža:

ARBITRAŽA HRVATSKE I SLOVENIJE

Premijerka hrvatske Jadranka Kosor i slovenski premijer Borut Pahor potpisuju u Stockholmu 4. studenoga 2009. g. sporazum o arbitraži kako bi se odlučilo o definiranju granične crte između Hrvatske i Slovenije. „Po arbitražnom sporazumu, sud treba odlučiti o toku morske i kopnene granice Hrvatske i Slovenije, o vezi (junction) Slovenije s otvorenim morem i o režimu upotrebe relevantnih morskih područja.“⁴³ Sporazum je bio od velike važnosti za Republiku Hrvatsku s obzirom na to da je Slovenija zbog navedenog problema blokirala pristupne pregovore RH za članstvo u Europskoj uniji. „Glavno obilježje potpisanog sporazuma je bilo da se stanje na granici zamrzava od potpisivanja sporazuma pa do trenutka kada Hrvatska potpiše pristupni ugovor s EU-om, nakon čega počinje arbitražni proces.“⁴⁴

Europska komisija hrvatskoj i slovenskoj strani dostavlja popis kandidata za sudce. Zemlje su dogovorom izabrale za sudce Gilberta Guillaumea, Brunu Simma i Vaughana Lowe a čije imenovanje je objavljeno u siječnju 2012. g. Sud je pri donošenju odluke primjenjivao međunarodno pravo, načelo dobrosusjedskih odnosa i pravičnosti.

⁴³ Hina, ARBITRAŽA Kronologija važnijih događaja, 29.06.2017. g., <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/arbitraza-kronologija-vaznijih-doga%C4%91aja-30707>, pristup: 15.04.2024.

⁴⁴ Ibid.

Arbitražna komisija sastojala se od 5 sudaca, a uz ranije spomenute članovi su bili i sudac Budislav Vukas s hrvatske strane i Jernej Sekolec sa slovenske strane.

Godine 2013. obje zemlje podnose argumente s kojima kreću u pravnu bitku. Godine 2014. održava se usmena rasprava. Hrvatska je stajališta da se granica u Piranskom zaljevu treba odrediti od ušća rijeke Dragonje od koje točke bi se razgraničio ranije spomenuti zaljev primjenom crte ekvidistance. Slovenija je stajališta da cijeli zaljev pripada njoj s obzirom da je ona za vrijeme bivše Jugoslavije nadzirala „cijeli zaljev“ te traži da se primjeni načelo „uti possidetis juris“ (svaka strana za sebe zadržava što je imala ranije).

Dana 30. travnja 2015. g. s obzirom na sumnju da Slovenija vrši pritisak na arbitražni sud i to više puta ministrica vanjskih poslova Vesna Pusić pismenim se putem obratila arbitražnom sudu zahtijevajući objašnjenje zašto se tadašnji slovenski ministar vanjskih poslova Karlo Erjavc prema svojim izjavama ponaša kao da ima saznanja o budućoj odluci. Također je istaknula odluku slovenskog parlamenta da ako se ne donese odluka u korist Slovenije smatrati da je takva odluka donesena suprotno mandatu Arbitražnog suda koja je ličila na otvoreni pokušaj pritiska na sud.

Dana 5. svibnja 2015. g. Arbitražni sud odgovara da je provjerio navedene navode i da je odluka arbitražnog suda tajna i da je očuvanje povjerljivosti arbitraže prioritet.

Dana 7. svibnja 2015. g. ministrica Vesna Pusić je o ranije spomenutim neprimjerenim izjavama slovenskog ministra vanjskih poslova i prvog potpredsjednika Europske komisije, a o čemu je obaviješten i sam predsjednik Europske komisije.

Dana 22. svibnja 2015. g. objavljeni su tonski zapisi razgovora Jerneja Sekolca člana Arbitražnog suda i slovenske zastupnice pred Arbitražnim sudom Simone Drenik iz kojih je vidljivo da smišljaju strategiju pomoću koje će utjecati na ostale članove Arbitražnog suda i manipulirati dokumentacijom zbog čega oboje podnose ostavku 23. srpnja 2015. g.

Dana 24. srpnja 2015. g. ministrica Vesna Pusić pismenim putem se obratila Arbitražnom sudu zabrinuta zbog skandaloznih događaja napominjući da su dovedeni u pitanje vjerodostojnost i zakonitost cijelog postupka tražeći trenutnu suspenziju istog. Također se ponovno obratila i potpredsjedniku Europske komisije.

Dana 27. srpnja 2015. g. slovenski premijer Mir Cerar pismenim putem govori hrvatskom premijeru Zoranu Milanoviću da Hrvatska ne može izaći iz arbitražnog postupka. Milanović mu odgovara da su „vjerodostojnost i integritet arbitražnog postupka u cjelini do te mjere narušeni da nažalost Hrvatska nije mišljenja da se arbitražni proces može nastaviti u ovoj ili sličnoj formi“.⁴⁵ Milanović je također napomenuo da je Hrvatska i dalje predana u traženju rješenja i da incident ne bi trebao utjecati na dobrosusjedske odnose, ali Slovenija i dalje ustraje.

Dana 29. srpnja 2015. g. Hrvatski sabor jednoglasno donosi zaključak za prestanak Sporazuma o arbitraži jer je Slovenija bitno povrijedila sporazum. Dana 30. srpnja 2015. g. Hrvatska vlada pokreće postupak za prekid sporazuma, a Ministarstvo europskih i pravnih poslova obavještava Sloveniju da su ispunjeni uvjeti za prestanak Sporazuma o arbitraži.

Dana 25. rujna 2015. g. predsjednik arbitražnog suda Gilbert Guillaume s obzirom da su slovenski i hrvatski sudci odstupili imenovao je nove sudce. Norveški sudac Rolf Einar Fife trebao bi biti novi „slovenski“ sudac, a Nicolas Michel novi „hrvatski“ sudac na što je Vesna Pusić napomenula da se time za Hrvatsku ništa ne mijenja.

Dana 30. rujna 2015. g. predsjednik i potpredsjednik Europske komisije obratili su se hrvatskom i slovenskom premijeru navodeći da određivanje granica među državama članica nije u nadležnosti Unije, ali da bi se to pitanje trebalo riješiti, a iskazali su PODRŠKU DA Arbitražni sud nastavi s radom i da se očekuje poštivanje njegove odluke.

Dana 1. listopada 2015. g. premijer Zoran Milanović odgovorio je kako Europska komisija nema pravnog temelja za sudjelovanje u slučaju i da ne bi trebala biti uključena u granične sporove među državama članicama. Također je podsjetio da je Slovenija „namjernim, protuzakonitim, nemoralnim i neetičnim“ postupcima kompromitirala postupak i da Hrvatska neće prihvatiti odluku Arbitražnog suda.

Dana 2. prosinca 2015. g. Arbitražni sud je pozvao Hrvatsku i Sloveniju da podnesu izvještaj o kompromitirajućim događajima na što je 14. ožujka 2016. g. ministar Miro Kovač odgovorio da je Hrvatska izišla iz arbitraže i da se neće odazivati na saslušanja i da će rješenje

⁴⁵ Ibid.

naći pomoću međunarodnog prava i bilateralnih pregovora. 16. ožujka 2016. g. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova je članicama UN-a obrazložilo stajalište Hrvatske u vezi arbitražnog postupka i napomenulo da Hrvatska očekuje da se arbitražni sud zbog kompromitiranosti sam ukine.

Dana 30. lipnja 2016. g. Arbitražni sud je s obzirom na navedena događanja utvrdio da je Slovenije povrijedila odredbe Sporazuma o arbitraži, ali da Sporazum i dalje ostaje na snazi. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova je ponovno naveo da Hrvatska nije stranka u Arbitražnom postupku što je potvrdio i 25. studenoga 2016. g. slovenski ministar vanjskih poslova Davor Ivo Stier izjavivši da je „arbitražni sporazum nesumnjivo (...) stvar prošlosti na koju se ne treba vraćati“.⁴⁶

Dana 19. lipnja 2017. g. Stalni arbitražni sud priopćio je da će odluku o granici objaviti 29. lipnja.

Dana 29. lipnja 2017. g. Arbitražni sud donio je odluku da Slovenija dobije doticaj svojih teritorijalnih voda i međunarodnog mora. Slovenski koridor trebao bi biti širok 2,5 nautičke milje do otvorenog mora i da slovenski „junction“ bude područje na kojem i brodovi i zrakoplovi imaju jednaka prava, te je odlučeno da većina Piranskog zaljeva pripadne Sloveniji.

Hrvatska je još jednom objavila da ne smatra odlukom važećom s obzirom da je odustala od Arbitražnog suda zbog ranije spomenutih razloga. Valja napomenuti da su SAD poručile da je spomenuti spor bilateralno pitanje i da se zemlje same trebaju dogovoriti oko granične crte.⁴⁷

7.1.6. POSTUPAK ARBITRAŽE

Arbitražni postupak karakterizira to što su stranke ovlaštene odrediti pravila postupka odnosno pravila po kojima će arbitri postupiti. Sukladno tome, stranke se mogu pozvati na primjenu nekih drugih pravnih pravila ili same zadati pravila postupka. U slučaju da se stranke nisu uspjele sporazumjeti arbitražni sud u skladu sa Zakonom o arbitraži može

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ D.I., Sloveniji većina Piranskog zaljeva, dobila i slobodan prolaz kroz dio hrvatskog mora, 29.06.2017., <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/uzivo-pratite-objavu-odluke-arbitraznog-suda-o-granicnom-sporu-sa-slovenijom---481298.html>, pristup: 05.04.2024.

provoditi postupak na način koji smatra prikladnim. „Ovlaštenja arbitražnog suda uključuju i ovlaštenje da pravila postupka odrede samostalno ili upućivanjem na određena pravila, zakon ili na drugi prikladan način te ovlaštenje za odlučivanje o dopustivosti, važnosti i dokaznoj snazi predloženih i izvedenih dokaza.“⁴⁸ Načela arbitražnog postupka su: načelo saslušanja stranaka, načelo jednakosti stranaka, načelo pravilnog zastupanja, načelo ustavnosti i zakonitosti, načelo pravičnosti i načelo stranačke dispozicije. Načelo saslušanja stranaka još se naziva načelo pravičnog suđenja prema kojem se stranke izborom arbitraže dobrovoljno i „svjesno odriču nekih jamstava pravne zaštite koju pružaju državni sudovi kao što su pravo na žalbu, javnosti postupka, pravo na profesionalnog suca koji je dodijeljen prema pravilima distribucije predmeta itd.“⁴⁹ Bez obzira što dolazi do smanjenja ovlasti sudova ne može se odstupiti od jednakog postupanja sa strankama, u širem smislu prava na pravično suđenje. Prema ovome načelu, arbitar je dužan omogućiti strankama da iznesu svoje zahtjeve te da se očituju na zahtjeve druge stranke postupajući jednako bez diskriminacije. Načelo jednakosti stranaka obuhvaćeno je i objašnjeno unutar prethodnog načela. Načelo pravilnog zastupanja označava zastupanje stranke u njezinom najboljem interesu pri čemu se u obzir moraju uzeti i prava druge strane. Načelo ustavnosti i zakonitosti je jedno od temeljnih pravnih načela, a zahtijeva da arbitraža bude vođena na način da svi pravni propisi nižeg ranga budu u skladu s propisima višeg ranga. Načelo pravičnosti također spada u temeljna pravna načela prema kojem pravorijek u arbitražnom postupku treba biti temeljen za Ustavu i zakonu, načelo pravičnosti ovlašteni su primijeniti onda kad propisi dopuštaju njegovu primjenu. Načelo stranačke dispozicije omogućuje strankama da se slobodno koriste svojim pravima na način da zasnivaju i uređuju pravne odnose među sobom. Arbitražni postupak započinje sporazumom stranaka, ako se stranke nisu sporazumjele postupak počinje „ako se arbitraža provodi pred arbitražnim sudom čije djelovanje organizira i osigurava arbitražna ustanova onog dana kad ta arbitražna ustanova primi tužbu“.⁵⁰ „U ostalim slučajevima (ad hoc arbitraža) – onoga dana kad tuženik primi obavijest o tome da je protivna stranka imenovala arbitra ili predložila arbitra pojedinca i uz nju poziv da imenuje drugoga arbitra ili da se izjasni o predloženom arbitru pojedincu te tužbu kojom se spor iznosi pred arbitražni sud.“⁵¹ U pravilu, stranka koja je tužitelj iznosi činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve, sporna

⁴⁸ Zakon o arbitraži, čl. 18. st. 2.

⁴⁹ Birkić J.B.: Pravo mjerodavno za bit spora u arbitražnom postupku, diplomski rad

⁵⁰ Zakon o arbitraži, čl. 20. st. 1.

⁵¹ Ibid., čl. 20. st. 2.

pitanja i tužbeni zahtjev. Dok stranka koja je tuženik u odgovoru na tužbu iznosi svoju obranu vezano za tužiteljeve navode, prijedloge i zahtjeve. Što se tiče forme tužbe ona se može podnijeti i pismenim i usmenim putem, ono što je najbitnije da tužbeni zahtjev bude jasan. Arbitražni postupak može završiti pravorijekom ili nagodbom. Pravorijek je najvažnija od svih odluka koje se donose u arbitražnom postupku te je njime odlučeno o osnovi i visini pojedinog zahtjeva. „Pravorijek se donosi u mjestu arbitraže.“⁵² „Pravorijek se izrađuje u pisanom obliku. On mora biti obrazložen osim ako su se stranke sporazumjele da obrazloženje nije potrebno.“⁵³ „U pravorijeku treba navesti dan kada je donesen i mjesto njegovog donošenja.“⁵⁴ „Izvornik pravorijeka i sve prijepise potpisuju arbitar pojedinac, odnosno svi članovi vijeća. Pravorijek je valjan i ako ga koji arbitar uskrati potpisati ako je pravorijek potpisala većina članova vijeća te je na pravorijeku utvrdila to uskraćivanje potpisa.“⁵⁵ „Pravorijek koji je donio arbitražni sud koji djeluje u okvirima neke arbitražne ustanove dostavlja strankama ta arbitražna ustanova. U ostalim slučajevima pravorijek dostavlja strankama arbitražni sud.“⁵⁶ Pravorijek ima snagu pravomoćne sudske odluke, osim ako se stranke nisu izričito dogovorile da se pravorijek može pobijati pred arbitražnim sudom višeg stupnja. Nadalje, stranke se mogu dogovoriti o pravu na pobijanje pravorijeka žalbom unutar arbitražnog postupka, što bi odgodilo nastupanje pravomoćnosti. S druge strane, nagodba strankama omogućuje da se tijekom postupka nagode o sporu. U tom slučaju će arbitražni sud obustaviti postupak. Stranke imaju mogućnost i tražiti da se na temelju nagodbe donese pravorijek koji će arbitražni sud donijeti. Jedino kada arbitražni sud ne može donijeti pravorijek na temelju nagodbe je kada je sadržaj nagodbe suprotan javnom poretku Republike Hrvatske. Pravorijek na temelju nagodbe ima pravnu snagu i učinke pravorijeka.

7.1.7. PREDNOSTI I NEDOSTACI ARBITRAŽI

Arbitražni postupak omogućuje trajnost raspravljanja, ugodan ambijent, pomirljiv ton i jednostavnost procesnih pravila.⁵⁷ Postoje mnogobrojne prednosti arbitraže, a to su: stručnost, povjerljivost, fleksibilnost, sloboda odabira pravila, arbitra, jezika i mjesta te da je arbitražni

⁵² Ibid., čl. 30. st. 2.

⁵³ Ibid., čl. 30. st. 3.

⁵⁴ Ibid., čl. 30. st. 4.

⁵⁵ Ibid., čl. 30. st. 5.

⁵⁶ Ibid., čl. 30. st. 6.

⁵⁷ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

postupak puno kraći i jeftiniji. Što se tiče stručnosti, arbitri su osobe koje imaju stručno znanje u području poslovanja koje je predmet spora, dok suci nisu posebno specijalizirani za svaki spor. Za razliku od redovitog sudskog postupka gdje je rasprava javna i dostupna svima, arbitraža je diskretnija. Na njoj prisustvuju samo zainteresirane strane u postupku i time je privlačnija, pogotovo za očuvanje poslovnih odnosa. Također, ono što može stranke privući da se odluče za arbitražu je fleksibilnost tj. neformalnost. Prisutna je puno veća sloboda kako stranaka tako i arbitra, no bez obzira na to određena pravila se moraju dogovoriti. Stranke imaju vrlo veliku slobodu oko izbora pravila, arbitra, jezika i mjesta arbitraže. Dakle, same mogu utvrditi koje pravo će biti mjerodavno odnosno koje zakone i norme će arbitar primijeniti. Za razliku od redovitog sudskog postupka u kojem su suci unaprijed nametnuti, kod arbitraže stranke imaju pravo izbora i dogovora oko arbitra. Također, što se tiče jezika i mjesta same biraju na koje jeziku će se sporazumjeti i koje mjesto će izabrati. Ono što bi se moglo istaknuti kao trenutno najveća prednost je brzina rješavanja spora. Naime opće je poznato koliko je pravosuđe zatrpano, sporo i neefikasno i koliko predmeta mora riješiti jedan sudac. S druge strane, arbitražni postupak je prvostupanjski, nema žalbe i pravorijek je odmah pravomoćan i ovršan. Arbitri najčešće imaju samo za riješiti taj spor ili eventualno još nekoliko njih pa su u potpunosti fokusirani i motivirani na donošenje rješenja. Arbitraža se također u većem broju slučajeva ispostavila kao ekonomično prihvatljivijim rješenjem. Nedostaci arbitraže su sporost u postupanju arbitra i problem koji se može pojaviti ako je arbitraža okončana zaključkom. Što se tiče sporosti u postupanju arbitara, ona može proizlaziti zbog nedostatka odlučnosti u zauzimanju stava i objektivnom postupanju arbitara te zbog nedovoljnog poznavanja prava.⁵⁸ U slučaju kada stranke koriste arbitražu za rješavanje spora, a ona bude okončana zaključkom, rješenje se ne može izmijeniti niti stranke imaju pravo na tužbu.

7.2. MIRENJE

Mirenje se uređuje Zakonom o mirenju (Narodne novine 18/2011) i Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku (Narodne novine 80/2022). Definira se kao „svaki postupak, bez obzira na to provodi li se u sudu, instituciji za mirenje ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama

⁵⁸ Ibid.

pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje“. Primarni je cilj takvog postupka rješenje spora nagodbom, uz izbjegavanje dugotrajnih i skupih sudskih postupaka, a radi zadovoljenja interesa svih stranaka u sporu.⁵⁹ Za razumijevanje postupka treba razjasniti pojam nagodbe. Nagodba sklopljena u postupku mirenja nije sudska nagodba, već privatnopravni posao i u slučaju da se stranke tijekom mirenja uspješno izmire sklapanjem takve nagodbe, eventualni započeti sudski postupak okončan će se najčešće povlačenjem tužbe. S druge strane, ako stranke ne postignu nagodbu tijekom postupka mirenja, o tome obavještavaju sud i sudski se postupak nastavlja tamo gdje je stao.⁶⁰ Glavne karakteristike mirenja su neformalnost, fleksibilnost, dobrovoljnost, neobvezatnost, širok spektar mogućih rješenja, učinkovitost, regulatornost, niska cijena i brža rješenja. Mirenje se još naziva potpomognuto pregovaranje iz razloga što mu je glavni cilj ne samo riješiti trenutni spor, već spriječiti nastajanje sličnih sporova u budućnosti. U tome veliku ulogu ima izmiritelj koji pokušava pomiriti suprotna stajališta dvije strane kroz pregovore, sklapanje nagodbe i naposljetku pronalaska rješenja koja je u interesu obje strane.

7.2.1. POVIJESNI RAZVOJ MIRENJA

Povijesni razvoj mirenja opisan je u poglavlju povijesni razvoj arbitraže, jer su kroz povijest ta dva pojma bila poistovjećena. Razlikovati se počinju 2003. godine kada je donesen Zakon o mirenju.

7.2.2. ZAKON O MIRENJU

Zakon o mirenju (u daljnjem tekstu: ZM) je stupio na snagu 24. listopada 2003. godine te „uređuje mirenje u građanskim, trgovačkim, radnim i drugim sporovima o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati“. ⁶¹ ZM je opći i dispozitivni zakon te su njegove odredbe primjenjive na odgovarajući način kao *lex generalis* u svim slučajevima pa čak i u onima koji nisu navedeni ili su izričito isključeni. „Opis opsega primjene govori o „građanskopravnim sporovima“ pa precizira da to: (1) uključuje sporove iz područja trgovačkih, radnih i drugih imovinskopravnih odnosa u kojima je raspolaganje pravima za stranke bez ograničenja; (2)

⁵⁹ Zakon o mirenju (NN 18/2011), čl. 3.

⁶⁰ Japunčić, T: Mirenje kao alternativni način rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Pravni fakultet, Zagreb, 2016.

⁶¹ Zakon o mirenju (NN 18/2011), čl. 1. st. 1.

isključuje sporove za koje postoje drugačije odredbe.“⁶² Što se tiče prvog dijela definicije zakonodavac nije trebao taksativno nabrajati grane koje uključuje zakon već ih je mogao sve obuhvatiti kategorijom imovinskopravnih sporova te je mogao posebno propisati ograničenja slobodnog raspolaganja određenim pravima u određenim sporovima. No, takva ograničenja su uređena Zakonom o parničnom postupku i Obiteljskim zakonom. „Drugi dio definicije sadržan je u prvom dijelu, odnosno, sporovi iz područja imovinskopravnih odnosa u kojima je raspolaganje pravima za stranke ograničeno, zapravo su sporovi za koje postoje drugačije odredbe.“⁶³ Prema Zakonu, a u odnosu na imovinskopravne sporove, isključeni su statusni sporovi. Postoje neke iznimke od ovog pravila u kojima je moguće statusne sporove rješavati mirenjem. „Npr. obiteljsko posredovanje je izvan kruga predmeta za koje je donesen Zakon o mirenju, no kako u Obiteljskom zakonu neka pitanja posredovanja nisu izričito uređena, u ovom dijelu trebalo bi koristiti rješenja Zakona o mirenju kao općeg zakona o pitanjima medijacije. Isto se, mutatis mutandis odnosi i na druge slučajeve u kojima posebne odredbe o medijaciji treba dopuniti određenim odredbama koje se mogu naći u Zakonu o mirenju.“⁶⁴ Osim gore navedenih opsega primjene i definicije mirenja, Zakon o mirenju također regulira i mnoge druge stavke. To se odnosi na izmiritelja i organizacije mirenja, u njemu je opisan postupak mirenja odnosno kada počinje mirenje, kako se imenuju izmiritelji, na koji način se provodi mirenje, koji su zadaci, ovlaštenja i dužnosti izmiritelja, kada i kako se okončava mirenje, u njemu je sadržano načelo povjerljivosti, određuje odnos postupka mirenja i zastare, obvezu uzdržavanja od pokretanja drugih postupaka za vrijeme trajanja mirenja, upućivanje u mirenje i pitanje troškova mirenja.

7.2.3. SUDSKA PRAKSA U TRGOVAČKIM SPOROVIMA

Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, koji je stupio na snagu 1. prosinca 2003. godine („Narodne novine“, broj 117/03), stvarna nadležnost trgovačkih sudova propisana je odredbama članka 34. B Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP). Iako se u tom članku u deset točaka navode sporovi kojima su stvarno nadležni trgovački sudovi za rješavanje, mišljenja smo, a na to upućuju iskustva drugih

⁶² Bilić, V: Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

zemalja, kako će se postupci mirenja s određenim uspjehom moći provoditi u sporovima za naknadu štete koji proizlaze iz tih ugovora između osoba koje obavljaju gospodarsku djelatnost (toč.1.).⁶⁵ I prije nego što je donesen Zakon o mirenju stranke su imale mogućnost u toku cijelog postupka pred parničnim sudom prvog stupnja zaključiti sudsku nagodbu. To su mogli učiniti na način da je tužitelj mogao preko nižeg suda prvog stupnja postići nagodbu, a sud kojem se upućuje takav prijedlog mora biti na području gdje tuženik ima prebivalište te taj sud poziva tuženika i mora ga upoznati s prijedlogom o nagodbi. Činjenica da su u početku kako suci tako i same stranke premalo koristile mogućnost mirnog rješavanja parničnog postupka, a pokazatelj toga je da je broj sklopljenih nagodbi od 2 do 3 % u odnosu na broj parničnih predmeta. Da bi se stvorili uvjeti za veći broj sudskih nagodbi i postizanja mirenja, potrebne su kako pravne tako i psihološke tehnike za koje još uvijek veća većina sudaca nije dovoljno obučena. Zakon o mirenju ima podlogu u Zakonu o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO). Konkretno u odredbi članka 19. ZOO-a „prema kojoj će sudionici u obveznom odnosu nastojati sporove rješavati usklađivanjem, posredovanjem ili na drugi miran način“.⁶⁶ U ZOO-u postoji ograničenje glede mirenja i to u odredbi članka 10. ZOO-a „prema kojoj se obvezni odnosi ne mogu uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima te moralu društva“⁶⁷ te u odredbi članka 12. ZOO-a „prema kojoj su, u zasnivanju obveznim odnosa i ostvarivanja prava i obveza iz tih odnosa, sudionici dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja“.⁶⁸ Na alternativni način rješavanja sporova u globalu upućuje odredba članka 102. ZOO-a „prema kojoj ugovorne strane mogu predvidjeti kako će, u slučaju nesuglasnosti u pogledu smisla i domašaja ugovornih odredbi, netko treći tumačiti ugovor, i u tome slučaju, ako ugovorom nije drukčije predviđeno, stranke ne mogu pokrenuti spor pred sudom ili drugim organom, dok prethodno ne pribave tumačenje ugovora, osim ako treća osoba odbije dati tumačenje ugovora“.⁶⁹ Tumačenje treće osobe nema pravno obvezujući učinak, osim ako se ugovorne strane usuglase i ne pokrenu spor pred sudom, takvo tumačenje bi riješilo spor. Osim u ZOO-u, mirenje je spomenuto i u Zakonu o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP). Konkretno u odredbama članka 186.a., „prema kojima je osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna prije podnošenja tužbe obratiti se

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

nadležnom Državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora“.⁷⁰ Ako na ovaj način spor bude uspješno riješen nagodba ima svojstvo ovršnosti. No, ako zahtjev ne bude prihvaćen ili o njemu ne bude donesena odluka u roku tri mjeseca, podnositelj zahtjev tada ima pravo podnijeti tužbu nadležnom sudu. „Zakon o mirenju već u odredbi prvog članka upućuje na mirenje u gospodarskopравnim sporovima, i na prvome mjestu za tu mogućnost navodi područje trgovačkih i imovinskopravnih sporova“.⁷¹ Sve je češće u sudskoj praksi da suci trgovačkih sudova se pozivaju na zakonsku odredbu iz članka 16. Zakona o mirenju te u određenim predmetima predlažu strankama pokretanje postupka mirenja. U sudskoj praksi se nastoji postupno uvesti mirenje na način da se prvo uvodi u sporovima u kojima stranke imaju od ranije poslovni odnos te iz toga proizlazi potreba da nastave taj odnos i u budućnosti. Ono što uvelike ograničava šire preporuke strankama da svoje odnose rješavaju u postupku mirenja je postojanje jednog centra za mirenje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori u Zagrebu. Suciima bi mogli masovnije preporučivati mirenje kada bi se centri za mirno rješavanje sporova osnovali pri Hrvatskoj odvjetničkoj i Hrvatskoj obrtničkoj komori, te podružnice ili posebni centri u većim, a vremenom i manjim gradovima. Širenju mirenja bi također pridonijelo kad bi se dio sudaca trgovačkih sudova priključilo listama izmiritelja u centrima i drugim trgovačkim društvima za mirenje i to u početku bez naknade. Bitno je naglasiti da ako se sporni odnos ne riješi mirenjem, stranke i nakon toga imaju mogućnost pokrenuti spor pred trgovačkim sudom. Također je bitno da se potiče obuka sudaca za izmiritelje, jer se u praksi pokazalo da suci koji su prošli obuku i koriste stečena znanja i vještine sporove uspješno okončavaju sudskom nagodbom. Osim za suce to je prednost i za same stranke, ali i za Visoko trgovački sud Republike Hrvatske, jer u takvim predmetima nema žalbe i daljnjeg suđenja. „Za masovnija provođenja mirenja trebat će s centrima i trgovačkim društvima za mirenje postići određene pisane dogovore, kako stranke, a i sudski predmet u postupku mirenja ne bi bili u neizvjesnosti, te da bi se predmet okončao i na sudu ili nastavio sudski postupak. U to reguliranje uključit će se sudovi i centri za, odnosno trgovačka društva za mirenje. Prve korake već čini i Hrvatska udruga za mirenje(u daljnjem tekstu: HUM), ne samo objavljivanjem stručnih tekstova, nego i usmenim dogovorima o premošćivanju administrativnih nedoumica i nedovoljnog reguliranja.“⁷² Članovi HUM-a su na popisu

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

⁷² Izvor knjiga o mirenju

izmiritelja svih centara i trgovačkih društava za mirenje. U prilog ide podatak prema kojem je pri centru za mirenje Hrvatske gospodarske komore pokrenuto i uspješno okončano nekoliko sporova. Trenutno se nalazimo u prijelomnoj fazi uvođenja mirenja kako u sudskim postupcima pred sudovima općenito, tako i u trgovačkim sporovima. Bitni u ovom procesu su upornost, ustrajnost, edukacija te primjena stečenih znanja i vještina u sudskoj praksi. Naime, na primjeru država gdje je uvelike rasprostranjeno mirno rješavanje sporova pokazalo se da stručnjaci na ovom području djeluju kako na svoju korist i zadovoljstvo tako i na državnoj razini.

7.2.4. STRANKE U POSTUPKU MIRENJA

Stranke u postupku mirenja su s jedne strane stranka koja predlaže zahtjev i s druge strane stranka koja prihvaća zahtjev te izmiritelj. Izmiritelj se imenuje prema pravilima o kojima su se stranke sporazumjele. Prema tom sporazumu, stranke „određuju hoće li mirenje provoditi jedan ili više izmiritelja i tko će se imenovati za izmiritelj“.⁷³ Ako se stranke ne mogu dogovoriti koliko će izmiritelja biti i koji će biti zadužen za rješavanje njihova spora, „mogu zatražiti da ih odredi ili da ih imenuje institucija za mirenje ili neka treća osoba (u daljnjem tekstu: tijelo za imenovanje)“.⁷⁴

7.2.5. IZVANSUDSKO MIRENJE

Izvansudsko mirenje provodi institucija za mirenje odnosno „pravna osoba, tijelo pravne osobe ili ustrojstvena jedinica pravne osobe koja organizira postupke mirenja“.⁷⁵ Centri za mirenje u Hrvatskoj nalaze se u Hrvatskoj gospodarskoj komori, Hrvatskoj obrtničkoj komori i Hrvatskoj udruzi poslodavaca. Institucije za mirenje su Hrvatska udruga za mirenje, Hrvatski ured za osiguranje i ostali. Nadalje, postoji mogućnost mirenja izvan navedenih centara i institucija. Hrvatska gospodarska komora (u daljnjem tekstu: HGK) je 2002. godine osnovala Centar za mirenje koji je donio Pravilnik o mirenju. Tako je HGK provodio arbitražu i dobio svoj prvi centar za mirenje. U početku je Centar za mirenje bio povezan sa Stalnim izabranim sudištem, kasnije su se razdvojili. Postupak mirenja se prvenstveno vodi po dispozitivnim pravilima. Kada ne postoji sporazum između stranaka primjenjuje se Pravilnik

⁷³ Zakon o mirenju (NN 18/2011), čl. 7. st. 2.

⁷⁴ Zakon o mirenju (NN 18/2011), čl. 7. st. 3.

⁷⁵ Zakon o mirenju (NN 18/2011), čl. 3.

o mirenju i Zakon o mirenju. „Korisnici usluga mirenja mogu biti osobe u trgovačkim, građanskim, radnim i ostalim imovinsko pravnim sporovima o pravima s kojima mogu slobodno upravljati.“⁷⁶ „Centar za mirenje postoji i u Hrvatskoj obrtničkoj komori (HOK) od 2004. godine. Njegov rad je uređen tako da se mirenje pred centrom može provoditi samo ako je jedna od stranaka obrtnik.“⁷⁷ „Korisnici usluga mirenja mogu biti članovi HOK-a te u potrošačkim sporovima potrošači i trgovci koji su članovi HOK-a.“⁷⁸ Hrvatska udruga poslodavaca (u daljnjem tekstu: HUP) isto je osnovala svoj centar za mirenje kojem je sjedište u Zagrebu, a regionalni uredi su u Osijeku, Rijeci i Splitu. Korisnici mirenja pri HUP-a mogu biti svi članovi te stranke koje su spremne svoj spor riješiti mirenje bez obzira na to jesu li domaće ili strane osobe. „Pravilnici navedenih centara su uglavnom u skladu sa ZM-om, međutim centri su si postavili velika očekivanja u pogledu privlačenja klijenata koji bi sudjelovali u postupcima mirenja, a pokazala se velika nezainteresiranost. Do povećanja nije došlo ni kada je osnovana Hrvatska udruga za mirenje (HUM).“⁷⁹ Hrvatska udruga za mirenje (u daljnjem tekstu: HUM) osnovana je 2003. godine. Cilj su joj bili besplatni postupci mirenja i stjecanje potrebnih znanja i prakse za izmiritelje. Nažalost, nije se pokazalo uspješnim. Hrvatski ured za osiguranje (u daljnjem tekstu: HUO) je 2007. godine osnovao Centar za mirenje „Oni rješavaju sporove iz osiguravajućih i odštetnih odnosa temeljem ugovora o osiguranju.“⁸⁰ Unatoč svemu navedenome, loši rezultati su se nastavili, a uzrok tome su konkurentna sudska medijacija te nedovoljna informiranost, pristupačnost i povjerenje u rješavanje sporova mirnim putem.

7.2.6. POSTUPAK MIRENJA

Postupak mirenja se sastoji od sedam faza, a to su zakazivanje predmeta, priprema, početno ročište, prva privatna ročišta („odvojeni sastanci“), sljedeća ročišta i prateći sastanci nakon ročišta, okončanje i dokumentacija sporazuma ili nastavak. U prvoj fazi „mirenje započinje

⁷⁶ Pravilnik o mirenju Hrvatske gospodarske komore, NN 11/94, 108/95, 19/96/ 64/01, čl. 2. st. 1.

⁷⁷ Čičin Šain, N.: Aspekti pravnog uređenja mirenja u Hrvatskoj, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* br. 88, Zagreb, 2010., str. 116.

⁷⁸ Pravilnik o mirenju Centra za mirenje pri Hrvatskoj obrtničkoj komori, NN 22/17, 24/21, čl. 2.

⁷⁹ Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž. i Stojčević, P.: Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, pp 1265. – 1308., Zagreb, 2010., str. 1275., 1276. i 1277.

⁸⁰ Čičin Šain, N.: Aspekti pravnog uređenja mirenja u Hrvatskoj, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* br. 88, Zagreb, 2010., str. 116.

dogovorom da će se koristiti ta metoda, odabirom miritelja, datuma i mjesta“.⁸¹ Izmiritelj sa strankama komunicira putem telefona ili osobno, a radi lakše i brže komunikacije najčešće imenuje predmetnog administratora. „Cilj procesa zakazivanja je osigurati da svi sudionici razumiju proces i imaju ista očekivanja.“⁸² Stoga, stranke i izmiritelj određuju detaljno strukturu odnosno tko ima pravo govoriti i koliko dugo, tko treba biti nazočan i jesu li potrebne pripreme i ako jesu, definirati koje. U ovoj fazi se trebaju definirati trajanje i troškovi postupka koji su neposredno povezani sa složenosti i brojem pitanja koja je potrebno riješiti te pripremljenosti i otporom stranaka. „Miritelj i/ili predmetni administrator blisko surađuju sa strankama kako bi što je točnije moguće odredili trajanje, na temelju procjene svake od strana o vremenu koje je potrebno za potpunu raspravu o predmetu i razmjenu prijedloga nagodbe.“⁸³ To trajanje ovisi o nizu čimbenika, a neki od njih su stupanj emocionalne angažiranosti stranaka, raspon usredotočenosti stranaka i njihove spremnosti na nagodbu prije mirenja te broj uključenih stranaka i onih koji donose odluke. Ovisno o samom trajanju postupka ovise troškovi postupka. U drugoj fazi stranke i izmiritelj surađuju, a sve s ciljem razumijevanja problema i prepreka pri nagodbi. Izmiritelju je ostavljeno pravo izbora prije prvog ročišta hoće li voditi individualne ili zajedničke rasprave sa strankama što ovisi o složenosti samog predmeta. „Od stranaka se očekuje da se primjereno pripreme za mirenje, kao što bi se pripremile za suđenje. Očekuje se da su stranke već odredile sljedeće:

Idealnu nagodbu i prihvatljive alternative

Strategiju pregovaranja

Ulogu svakog člana ekipe

Relativne jake i slabe strane predmeta

Kako učinkovito koristiti miritelja

Kakav će biti pristup druge stranke mirenju

⁸¹ Izvor knjiga o mirenju

⁸² Izvor knjiga o mirenju

⁸³ Izvor knjiga o mirenju

Kako će postići da ključna osoba pri donošenju odluke prihvati ponudu nagodbe.“⁸⁴

Treća faza započinje zajedničkim ročištem u kojem izmiritelj otvara ročište. Izmiritelj opisuje proces te navodi obveze koje uključuju čuvanje tajne od strane stranaka i izmiritelja. „Miritelj provodi pravila civilizirane rasprave, moderira raspravom, pomaže postaviti dnevni red, ublažuje međusobne osobne konflikte, osigurava da se svi sudionici osjećaju ugodno dok govore i održava tijek pregovora pomažući da se postigne zaključak.“⁸⁵ Stranke imaju obvezu dati izjavu o pitanjima spora te ju potkrijepiti pravnim argumentima. Bez obzira na prisustvo savjetnika, postoji obveza izravnog sudjelovanja stranaka i njihovih predstavnika. „Miritelj postavlja pitanja kako bi ispitao perspektivu i argumentaciju stranaka, iskristalizirao pitanja i suzio raspon pitanja u raspravi.“⁸⁶ Četvrta faza započinje odmah nakon treće faze. „Za vrijeme prvih sastanaka, svaka stranka dobiva mogućnost preispitati početno ročište te reagirati na njega.“⁸⁷ Izmiritelj sakuplja informacije na način da postavlja pitanja strankama. „Ovisno o prirodi i statusu spora, razgovara se o početnim idejama o strukturi nagodbe i/ili ponuda.“⁸⁸ Stranka ima pravo tražiti od izmiritelja da se određene informacije koje podijeli s njim zadrže u tajnosti odnosno da se ne prenose drugoj stranci. Peta faza se odnosi na sljedeća ročišta koja uključuju daljnju raspravu s ciljem razumijevanja relativnih interesa i dobivanja povratne informacije vezane uz ponudu. Uloga izmiritelja u ročištu je održavanje ravnoteže između stranaka na način da predlaže različite nagodbe i ukazuje na druge interese i potrebe stranaka. „Miritelj može ponovno sazvati stranke zajedno kako bi one izravno iznesle svoje ponude jedna drugoj ili ušle u raspravu oko rješenja problema. Ovisno o složenosti spora, proces pregovaranja može se nastaviti duže vrijeme. U šestoj fazi, treće strane su zaduženje na prevladavanje bezizlaznih situacija pronalaženjem kreativnih rješenja. Ovisno od mirenja do mirenja izmiritelj ima nekada veću ulogu u pronalaženju rješenja, a ponekad same stranke uspijevaju postići dogovor.“⁸⁹ U posljednjoj fazi mirenje najčešće završava pismenim sporazumom „koji se sklapa nakon što je postignuta nagodba i potpisuju ga stranke i njihovi savjetnici“.⁹⁰ U slučajevima u kojima sporazum zahtijeva potpis stranaka koje nisu prisutne,

⁸⁴ Izvor knjiga o mirenju

⁸⁵ Izvor knjiga o mirenju

⁸⁶ Izvor knjiga o mirenju

⁸⁷ Izvor knjiga o mirenju

⁸⁸ Izvor knjiga o mirenju

⁸⁹ Izvor knjiga o mirenju

⁹⁰ Izvor knjiga o mirenju

sklapa se „Načelni sporazum“. Načelni sporazum sadrži potrebne pristanke ili ostale nepredviđene okolnosti.

7.2.7. PREDNOSTI I NEDOSTACI MIRENJA

Mirenja ili medijacija je dobrovoljno rješavanje sporova i samim time ima mnogobrojne prednosti. Za razliku od parničnog postupka karakterizira ga privlačnost i prijateljsko okruženje koje je puno razumijevanja. Prednosti mirenja su povjerljivost i tajnost, dispozitivnost pravila i stranačka autonomija, neformalnost i fleksibilnost postupka mirenja, dobrovoljnost i konsenzualnost, ravnopravnost stranaka, nepristranost izmiritelja i procesna ravnoteža, interesna orijentacija i širok krug mogućih rješenja, prospektivnost, učinkovitost te ekonomičnost i brzina postupanja. Svaku od ovih karakteristika treba ukratko pojasniti. Stoga krenimo s povjerljivosti i tajnosti koja je ujedno temeljna karakteristika postupka mirenja. Za povjerljivost postupka je zaslužan izmiritelj koji kako kroz pojedinačne tako i kroz zajedničke sastanke nastoji izgraditi povjerenje. Ako se stranke nisu drugačije dogovorile, izmiritelj je dužan u odnosu na treće osobe čuvati povjerljive činjenice i prikupljene podatke koje otkrije tijekom postupka (iznimka je ako je na osnovi zakona obvezan ih priopćiti ili ako je neophodno zbog provedbe ili ovrhe nagodbe).⁹¹ S obzirom na navedeno izmiritelj, ali i stranke te treće osobe koje su sudjelovale u postupku odgovorni su za štetu koja bi nastala ako se povrijedi obveza povjerljivosti. Iznimka od toga je situacija u kojoj je izmiritelj zakonski prisiljen obznaniti informacije koje je saznao u slučaju da stranka ima namjeru počinuti kazneno djelo. Naknada za štetu nastalu povredom odredbe povjerljivosti uređena je Zakonom o obveznim odnosima, a može se i sklopiti ugovor o mirenju u kojem će se odrediti iznos naknade štete takozvana ugovorna odgovornost štetnika. Što se tiče tajnosti postupka mirenja, on također čini razliku od sudskog postupka te omogućuje strankama diskreciju. Čuvanjem tajne uklanja se rizik od neželjenih otkrića, stranke tako budu otvorenije, čuva se poslovna tajna i reputacija.⁹² Bitno je istaknuti da se to odnosi samo na podatke u postupku mirenja. Ova karakteristika je dispozitivne naravi te se stranke oko nje mogu dogovarati kako žele. S obzirom na to sudovi, institucije i centri za mirenje inzistiraju da sve stranke potpišu izjavu o povjerljivosti.

⁹¹ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

⁹² Ibid.

Slika 2: IZJAVA O POVJERLJIVOSTI TRGOVAČKOG SUDA U PAZINU

Obrazac 11.

REPUBLIKA HRVATSKA

TRGOVAČKI SUD U
PAZINU

SLUŽBA ZA MIRENJE

MIR- /08

IZJAVA O POVJERLJIVOSTI

Izmiritelj u ovom postupku dužan je postupati nepristrano i jednako sa svakom strankom te je dužan čuvati kao tajnu sve informacije koje se odnose na postupak mirenja.

Odvjetnik koji je sudjeluje ili je sudjelovao u postupku mirenja u svojstvu izmiritelja, ne smije zastupati niti jednu od stranaka koje sudjeluju ili su sudjelovale u postupku mirenja.

Izmiritelj ne može biti sudac ili arbitar u sporu koji je bio ili jest predmet postupka mirenja ili u nekom drugom sporu koji je proizašao iz tog pravnog odnosa ili u vezi s njim.

Stranke u postupku mirenja, izmiritelj, promatrač ili osoba koja u nekom drugom svojstvu u njemu sudjeluje, uključujući i administrativno osoblje suda, ne mogu se u bilo kojem sudskom, arbitražnom ili drugom postupku, pozivati u svojstvu svjedoka ili predlagati kao dokaz: a) činjenicu da je jedna od stranaka predlagala mirenje ili bila voljna sudjelovati u njemu, b) stavove koje je stranka u postupku mirenja izrazila ili prijedloge koje je u tom postupku iznijela, c) izjavu o činjenicama ili priznanja zahtjeva ili činjenica danih tijekom postupka mirenja ako takve izjave ili priznanja nisu sastavni dio postignute nagodbe, d) prijedloge koje je u postupku iznio izmiritelj, e) činjenicu da je jedna stranka u postupku mirenja pokazala spremnost prihvatiti izmiriteljev prijedlog, f) isprave koje su pripremljene isključivo za potrebe postupka mirenja ili isprave za koje su se stranke u postupku mirenja sporazumjele da ih neće koristiti niti u kojem drugom postupku.

Svojim potpisom potvrđujemo da smo razumjeli izjavu o povjerljivosti te da u cijelosti prihvaćamo sve u njoj sadržane obveze.

tužitelj

tuženik

tužiteljev punomoćnik

tuženikov punomoćnik

izmiritelj

U Pazinu, dana _____

⁹³ Zakon o mirenju (NN 18/2011), čl. 15. st. 1.

sporazumjele“. Od normi u ZM-u stranke često mogu odstupiti te ih urediti na svoj način. Ako stranke nisu ništa na svoj način uredile, tada će se supsidijarno primjenjivati pravne norme iz ZM-a.⁹⁴ Ova norma se odnosi na način pokretanja postupka, vrijeme za izjašnjavanje o prijedlogu mirenja, broj i način imenovanja izmiritelja, provođenje postupka mirenja, ovlaštenja izmiritelja, način općenja sa strankama, okončanje postupka mirenja, nagodbu i njezin učinak, povjerljivost u postupku, tijek zastarnih rokova, mogućnost pokretanja drugih postupaka tijekom mirenja i naknade i nagrade za provođenje ovise najviše o stranačkom dogovoru. Ipak postoje određena ograničenja prema kojima stranke nikako ne mogu slobodno raspolagati, a odnosi se na izmiriteljevu nepristranost i jednako postupanje. S obzirom na navedeno ne mogu sklopiti ni nagodbu o pravima s kojima ne mogu slobodno raspolagati. Treća karakteristika koja mirenje bitno razlikuje od redovnog parničnog postupka i ide mu u prilog je neformalnost i fleksibilnost postupka mirenja. Za postupak mirenja nije obvezno prethodno sklopiti ugovor, no stranke ga mogu sklopiti ako žele, ali onda ih to obvezuje da ga se i pridržavaju i snose posljedice koje proizlaze iz njega. Mirenje također pruža mogućnost za prilagodbu i kreativna rješenja što strankama u samom početku može biti primamljivije i prihvatljivije od strogo formalnog sudskog postupka. Također, postupak se može voditi usmeno te sama nagodba može biti sklopljena usmena, no neće imati svojstvo ovršne isprave. Četvrta karakteristika mirenja se odnosi na dobrovoljnost i konsenzualnost te postupak počinje, traje i završava suglasnošću i dobrom voljom stranaka. Unatoč tome postoji mogućnost da se klauzulom o mirenju ili sporazumom o mirenju ugovori obveza mirenja i sud ima mogućnost dati uputu o mirenju, ali ona nije pravno obvezujuća za stranke. Peta karakteristika koja obuhvaća ravnopravnost stranaka, nepristranost izmiritelja i procesnu ravnotežu čine osnovu na kojoj počiva postupak mirenja. „Stranke mogu ravnopravno izraziti prijedlog za mirenjem i prijedlog za nagodbom te se u postupku moraju osjećati ravnopravno bez obzira na njihovu dob, spol te socijalni, stručni, ekonomski status ili na neke druge okolnosti (kao npr. ako jedna od stranaka ima odvjetnika).“⁹⁵ Uloga izmiritelja tijekom postupka je da ima jednak odnos prema strankama. Prema zakonu izmiritelj se može sastajati sa svakom strankom posebno i ima obvezu čuvati informacije, drugoj strani može prenijeti samo uz pristanak. „Na izmiritelju je da utvrdi kada je individualni sastanak potreban. To će

⁹⁴ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

⁹⁵ Ibid.

najčešće biti kada shvati da se pomak u postupku jedino tako može ostvariti jer uviđa da stranka očito ima neke potrebe ispoljiti emocije i interese samo pred izmiriteljem, a ne i pred drugom strankom.“⁹⁶ „Procesna ravnoteža jest izraz općeg načela pravičnog postupanja. Izmiritelj ne smije u pitanje dovesti svoju nepristranost, ali ako okolnosti za nju postoje treba ih prezentirati strankama. Iako za izmiritelja ne vrijede stroga pravila nezavisnosti kao za suce, obveza nepristranosti i jednakog postupanja toliko je važna da stranke od toga ne mogu odstupiti čak ni svojim sporazumom.“⁹⁷ Interesna orijentacija i širok krug mogućih rješenja čine šestu karakteristiku mirenja i veliku razliku od sudskog postupka. Sud mora postupati isključivo i jedino na temelju zakona i ustava, dok kod mirenja izmiritelj daje upute i smjernice strankama na temelju kojih će one pronaći najbolje i samostalno rješenje. „Mirenje omogućuje širok izbor kreativnih rješenja koje će uglavnom biti na obostrano zadovoljstvo stranaka.“⁹⁸ Prospektivnost kao sedma karakteristika mirenja također čini razliku od sudskog postupka. Naime, sudski postupak je fokusiran na vraćanje stanja kakvo je bilo, dok mirenje uzima u obzir širu sliku. Postupkom mirenja se žele postići bolji odnosi među strankama u budućnosti. „Zbog mirenja se često osobni i poslovni odnosi mogu nastaviti dalje jer nam daje priliku za win-win situaciju, odnosno nema gubitnika ili pobjednika.“⁹⁹ Zadnja, ali ne i manje bitna karakteristika obuhvaća učinkovitost, ekonomičnost i brzinu postupanja. Što se tiče učinkovitosti, ako postupak nije učinkovit nema smisla. Što se tiče ekonomičnosti, mirenje na sudu je besplatno, dok se ono pred institucijama za mirenje i izmiriteljima naplaćuje po njihovim cjenicima.

8. CILJ, ISTRAŽIVAČKA PITANJA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je identificirati i razumjeti utjecaj alternativnih metoda na sudsku praksu i sudionike sporova.

8.1. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Ukupno su postavljena dva istraživačka pitanja:

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

1. Doprinosi li mirenje rasterećenju sudske prakse i ostvaruju li se njime brže i lakše prava samih sudionika?

2. Utječe li pozitivno sama ideja da rješavanje sporova leži u rukama stranaka u postupku?

8.2. HIPOTEZE

U okviru istraživanja definirane su sljedeće hipoteze:

1. U sudskoj praksi ne postoji povećani broj korištenja alternativnih metoda.

2. Direktno utjecaj sudionika na rješavanje sporova utjecat će na pozitivniji ishod sporova.

9. METODOLOGIJA

Unutar metodologije navest će se svrha rada i metoda istraživanja koje su korištene prilikom izrade diplomskog rada. Metode koje su korištene u radu su kombinacija kvantitativne i kvalitativne metode. Korištene su metode analize i sinteze, metode apstrakcije i konkretizacije, metode generalizacije i specijalizacije, induktivna i deduktivna metoda, metoda klasifikacije, metoda deskripcije, metoda komparacije i statističke metode. U nastavku će biti definirana svaka metoda i njezina primjena unutar rada.

9.1. METODA ANALIZE I SINTEZE

„Analiza je postupak raščlanjivanja složenih predmeta, pojava ili ideja na sastavne elemente.“¹⁰⁰ Njezina primjena unutar rada očituje se na način da su alternativne metode i njihove vrste raščlanjene na povijesni razvoj, zakonski okvir, sudsku praksu, stranke i prednosti i nedostatke. „Sinteza je postupak u kojem se jednostavnije misaone tvorevine ili pojedinačni dijelovi spajanjem povezuju u složenije misaone tvorevine, odnosno u cjelinu.“¹⁰¹ Metoda sinteze je u radu primijenjena na način da su vrste alternativnih metoda i njihova obilježja povezana u širi kontekst unutar sudske prakse kao cjeline.

¹⁰⁰ file:///C:/Users/Charlie/Downloads/METODOLOGIJA-ISTRA%C5%BDIVA%C4%8CKOG-RADA-ZASTRU%C4%8CNE-STUDIJE.pdf

¹⁰¹ Ibid.

9.2. METODA APSTRAKCIJE I KONKRETIZACIJE

„Apstrakcija je postupak koji se temelji na analizi i predstavlja izdvajanje pojedinih značajki i svojstva od ostalih“¹⁰² Unutar rada metoda apstrakcije je primijenjena na način alternativne metode rješavanja sporova analiziraju u odnosu na redoviti sudski postupak radi njihova lakšeg razumijevanja i analize. „Konkretizacija postupak kojim se nešto što je opće determinira posebnim odredbama.“ S druge strane, metoda konkretizacije korištena je da se osnovni pojmovi arbitraže i mirenja raščlane i preciznije odrede pomoću zakonskih odredbi.

9.3. METODA GENERALIZACIJE I SPECIJALIZACIJE

„Generalizacija je postupak uopćavanja.“¹⁰³ U radu se kroz primjere iz sudske prakse nastoji generalizirati upotreba alternativnih metoda rješavanja sporova. „Specijalizacija je postupak kojim se od općeg pojma dolazi do novog pojma, bogatijeg po sadržaju no užeg po opsegu.“¹⁰⁴ Metoda specijalizacije pak primjenjuje se kroz definiranje pojmova i zakonske odredbe prema spoznaji njihovih individualnih i posebnih odredbi.

9.4. INDUKTIVNA I DEDUKTIVNA METODA

„Induktivnom metodom se od poznatih pojedinačnih slučajeva zaključuje o općim. Metoda indukcije omogućuje uopćavanje, odnosno spoznaju novih činjenica i zakonitosti na temelju pojedinačnih slučajeva i saznanja.“¹⁰⁵ Metodom indukcije se kroz pojedinačne prednosti mirenja i arbitraže dolazi do općeg zaključka njihove dobrobiti za trgovačka društva pojedinačno te sudsku praksu općenito. „Dedukcija je postupak zaključivanja koji polazi od općih stavova i načela i na temelju kojih se dolazi do pojedinačnih i posebnih spoznaja. Dedukcija zapravo znači sagledavanje cijele slike, ideje, pojave ili predmeta i donošenje posebnog suda o njemu ili više njih.“¹⁰⁶ Također je korištena i metoda dedukcije na način da su uzete u obzir opće poznate činjenice i načela o alternativnim metodama rješavanja sporova kroz koje se dolazi posebnog mišljenja o njihovoj dobrobiti.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Ibid.

9.5. METODA KLASIFIKACIJE

„Klasifikacija je postupak kojim se neki opći pojam sustavno i potpuno dijeli, klasificira na posebne pojmove koje opći pojam obuhvaća.“¹⁰⁷ Klasificirali smo alternativne metode rješavanja sporova tako što smo ih podijelili na njihove vrste.

9.6. METODA DESKRIPCIJE

„Deskripcija kao znanstvena metoda podrazumijeva postupak opisivanja pojava i predmeta kao i njihovih veza i odnosa, ali bez znanstvenog objašnjavanja i tumačenja.“ Opisane su pojave mirenja i arbitraže te njihov odnos i veza s redovitim sudskim postupkom.

9.7 METODA KOMPARACIJE

„Komparativna metoda predstavlja postupak uspoređivanja istih ili sličnih činjenica, pojava, predmeta i utvrđivanja njihovih sličnosti i razlika.“¹⁰⁸ Uspoređujemo alternativne metode rješavanja sporova s redovitim sudskim postupkom te utvrđujemo njihove sličnosti i razlike.

9.8. STATISTIČKE METODE

„Statističkim metodama se na temelju obilježja manjeg broja entiteta neke skupine (uzorka) zaključuje o zakonitostima i pravilnostima cijele skupine (populacije).“ Unutar rada je provedena anketa te su na temelju određenog uzorka ispitanika dobivena mišljenja i stavovi cijele populacije.

9.9. ANKETA

Pri ovom istraživanju je korištena jedna metoda odnosno anketni upitnik koji je proveden u online obliku na 156 ispitanika. Anketni upitnik je sastavljen od 15 pitanja kojeg je činila nominalna ljestvica. Pitanja su bila podijeljena u dvije skupine koje su obuhvaćale općenita pitanja te pitanja o alternativnim metodama rješavanja sporova. Za provođenje ankete odabran je jednostavni slučajni uzorak. Ukupan broj ispitanika je 156, a svi su ispunjeni upitnici bili valjani. Anketa je bila dostupna za online ispunjavanje od 6. kolovoza do 20. kolovoza. 2023.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

godine. Uvjeti za sudjelovanje su bili starosna doba i posjedovanje pametnog telefona ili računala. Ispitanicima je naglašeno kako je anketa anonimna i korištena u svrhu pisanja diplomskog rada te su zamoljeni da budu iskreni. Upitnik su mogli rješavati bilo koji ispitanici oba spola, raznih dobnih skupina iznad 20 godina neovisno o stručnoj spremi i godinama radnog iskustva. Anketa je provedena online putem Google obrasca. Podijeljena je kolegama s fakulteta, prijateljima i poznanicima. Cilj istraživanja je dobivanje rezultata o općoj informiranosti populacije o alternativnim metodama rješavanja sporova.

9.10. INTERVJU UNUTAR TRGOVAČKOG DRUŠTVA

Nadalje se upotrijebila istraživačka metoda intervju. S obzirom na to da su potrebni kratki odgovori te spriječiti skretanje s teme, koristio se zatvoreni tip pitanja (standardizirana ili strukturirana). Pitanja su bila jasno složena i strukturirana. Intervju je proveden unutar društva s ograničenom odgovornošću Alca Zagreb, intervjuirana je njihova direktorica za pravne i opće poslove. Proveden je uživo u trgovačkom društvu 12. rujna 2023.

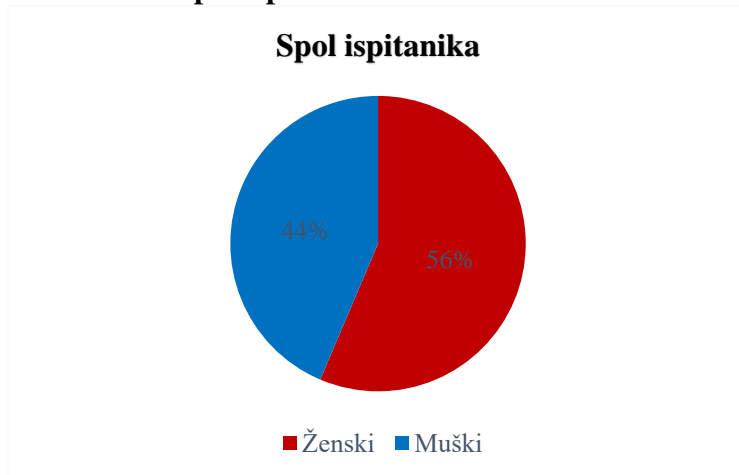
10. REZULTATI PROVEDBE KVALITATIVNIH I KVANTITATIVNIH METODA

10.1. REZULTATI ONLINE ANKETE

U online anketi je sudjelovalo 156 ispitanika. Sastavljena je od 15 pitanja, koja su podijeljena u dvije već spomenute skupine. Pitanja pod rednim brojem jedan do 4. činila su prvu skupinu, odnosno „Općenita pitanja“.

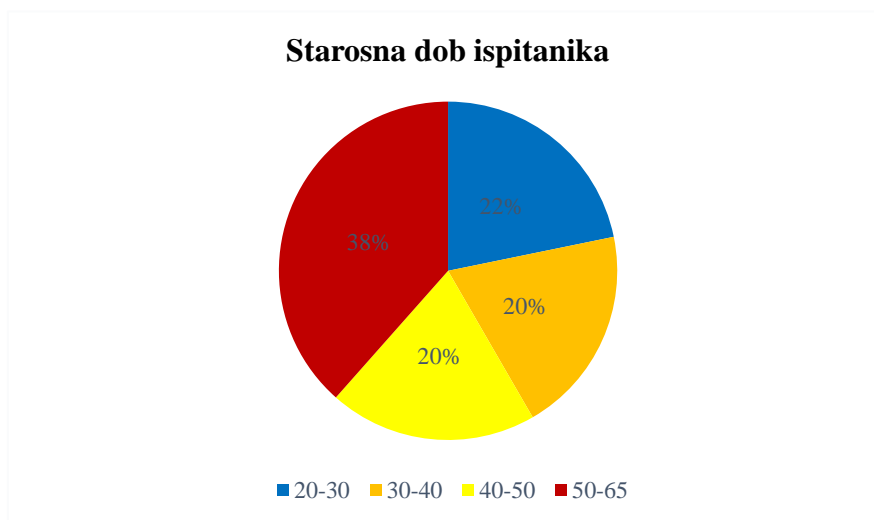
Rezultati istraživanja pokazali su da je ukupno 88 ispitanika bilo ženskog roda (56,4 %), a muškog roda 68 (43,6 %).

Grafikon 1: Spol ispitanika

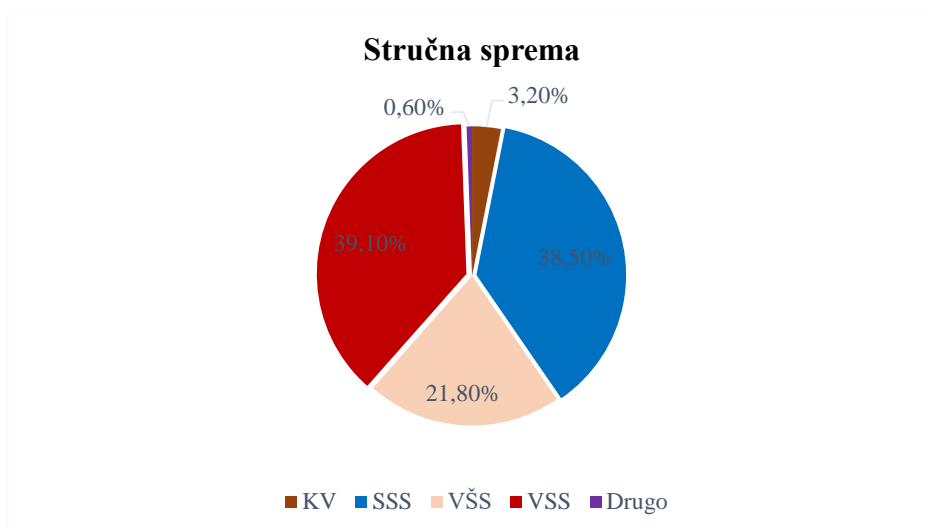
U anketi je sudjelovao najveći broj ispitanika starosti od 50 do 65 godine, njih 60 (38,5 %), 34 ispitanika (21,8 %) ima 20 – 30 godina, dok jednak broj odnosno 31 ispitanik (19,9 %) ima 30 – 40 godina odnosno 40 – 50 godina.

Grafikon 2: Starosna dob ispitanika

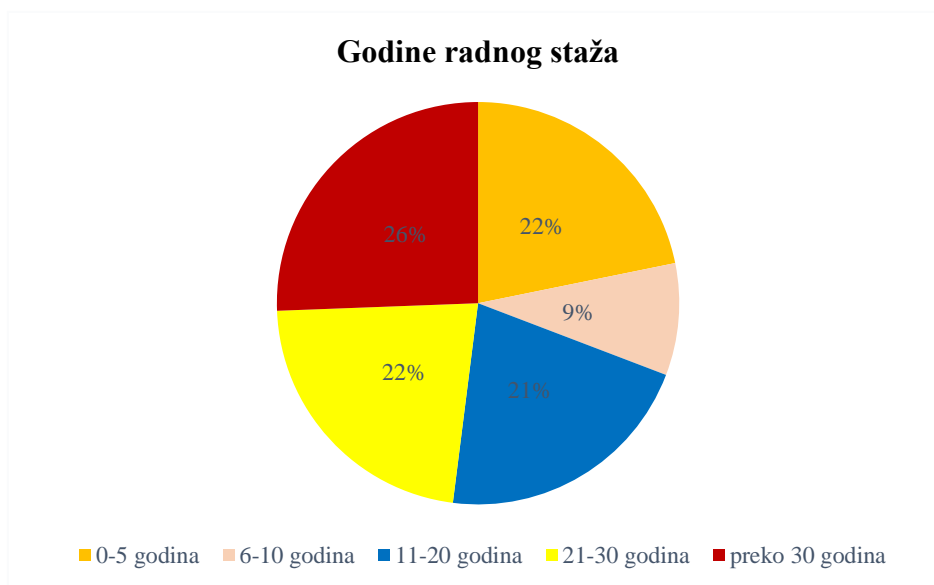
Najveći broj ispitanika ima visoku stručnu spremnu, njih 61 (39,1 %), a odmah nakon njih 55 ispitanika (35,3 %) ima srednju stručnu spremu, dok ostalih 34 (21,8 %) ima višu stručnu spremu, njih 5 (3,2 %) srednju školu, a 1 ispitanik (0,6 %) opredijelio se za drugo.

Grafikon 3: Stručna sprema

Najveći broj ispitanika, njih 40 (25,6 %) ima preko 30 godina radnog staža.

Grafikon 4: Godine radnog staža

Druga skupina pitanja o alternativnim metodama rješavanja sporova obuhvaćaju pitanja od rednog broja 6 do 15. Ispitanici su unutar njih trebali dati svoje mišljenje o informiranosti o metodi, primjeni, vrstama metoda, sporovima u kojima se koristi, prihvaćenosti i primjeni u praksi, dostupnim informacijama, pravima i obvezama stranaka te budućoj primjeni metode.

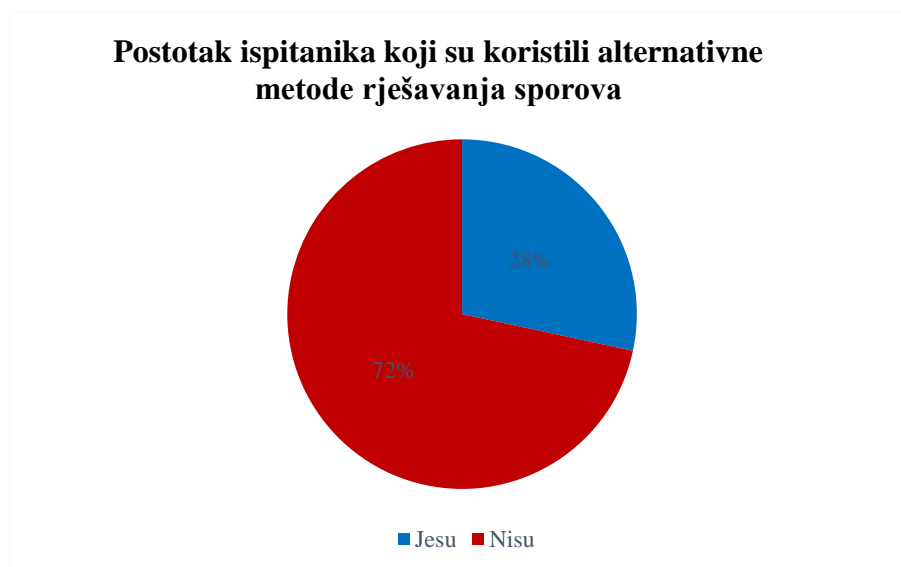
Najveći broj ispitanika djelomično je upoznat s konceptom alternativnih metoda rješavanja sporova, njih 66 (42,3 %), idući najčešći odgovor je da nisu upoznati s konceptom, njih 61 (39,1 %).

Grafikon 5: Upoznatost ispitanika s konceptom alternativnih metoda rješavanja sporova

Na pitanje jesu li ikad koristili alternativne metode rješavanja sporova njih 111 (71,2 %) odgovorilo je negativno, dok je 45 (28,8 %) odgovorilo potvrdno.

Grafikon 6: Postotak ispitanika koji su koristili alternativne metode rješavanja sporova

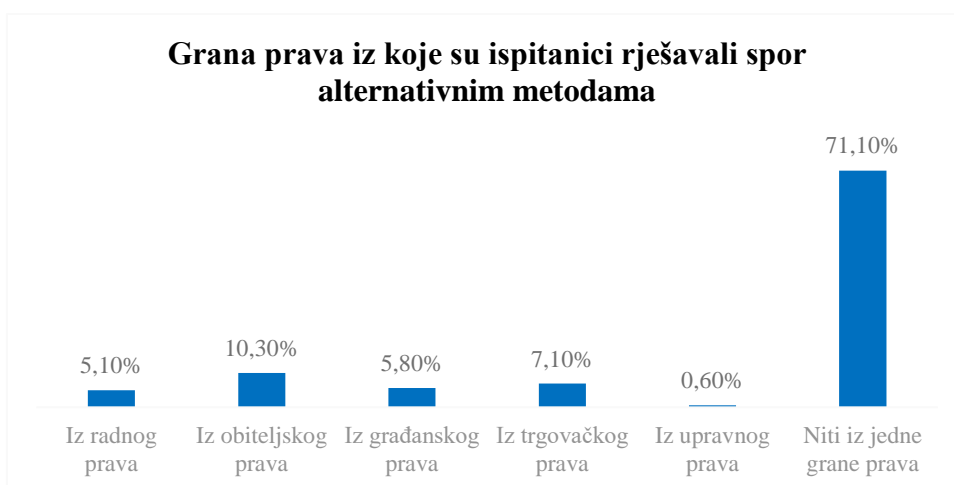
S obzirom na prethodno pitanje na koje je 45 ispitanika odgovorilo da je koristilo alternativne metode rješavanja sporova, njih 8 (17,8 %) koristilo je arbitražu za rješavanje svog spora, dok je 37 (82,2 %) ispitanika koristilo mirenje.

Grafikon 7: Metoda koju su ispitanici koristili za rješavanje spora

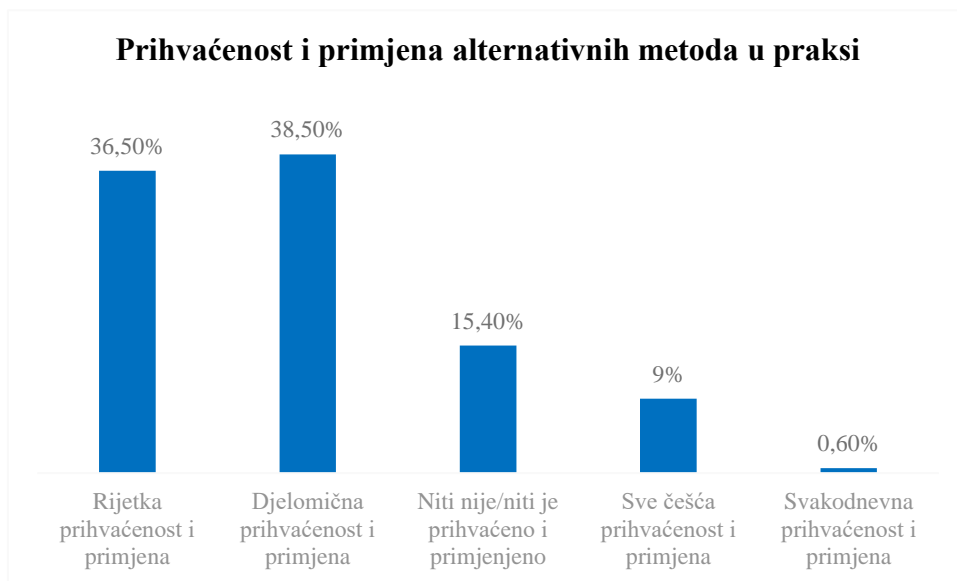
Na pitanje iz koje grane pravu su rješavali spor alternativnim metodama najviše ispitanika, njih 111 (71,1 %) je odgovorilo da nisu niti iz jedne grane prava rješavali spor alternativnim metodama. 8 (5,1 %) ispitanika je rješavalo spor iz radnog prava alternativnim metodama, njih 16 (10,3 %) iz obiteljskog prava, 9 (5,8 %) iz građanskog prava, 11 (7,1 %) iz trgovačkog prava i najmanji broj svega 1 ispitanik (0,6 %) iz upravnog prava.

Grafikon 8: Grana prava iz koje su ispitanici rješavali spor alternativnim metodama

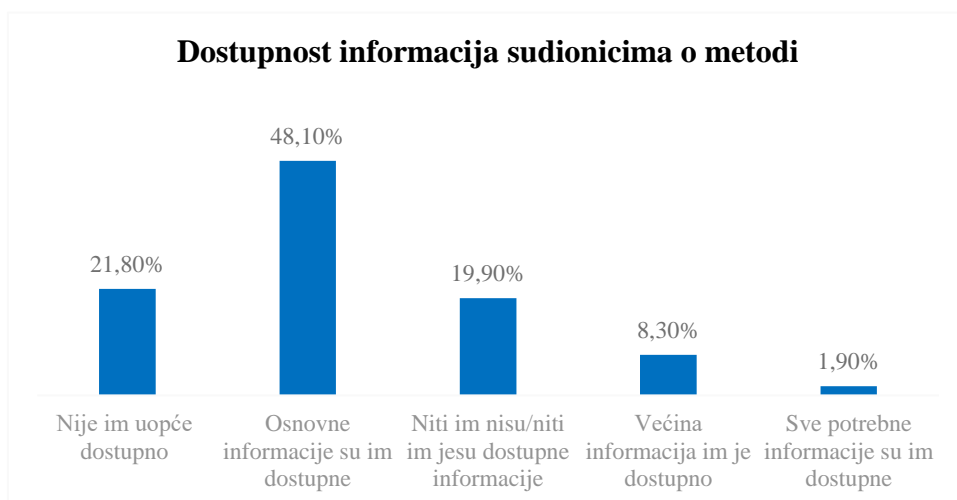
Ispitanici su trebali dati svoje mišljenje kolika je prihvaćenost i primjena alternativnih metoda u praksi. Najveći broj, njih čak 60 (38,5 %) smatra da je djelomična primjena i prihvaćenost, odmah nakon njih 57 (36,5 %) ispitanika smatra da je rijetka primjena i prihvaćenost. Samo 1 (0,6 %) ispitanik smatra da je svakodnevna prihvaćenost i primjena. Njih 24 (15,4 %) smatra niti da nije/niti da je prihvaćeno i primijenjeno, dok 14 (9 %) ispitanika smatra da je sve češća prihvaćenost i primjena.

Grafikon 9: Prihvaćenost i primjena alternativnih metoda u praksi

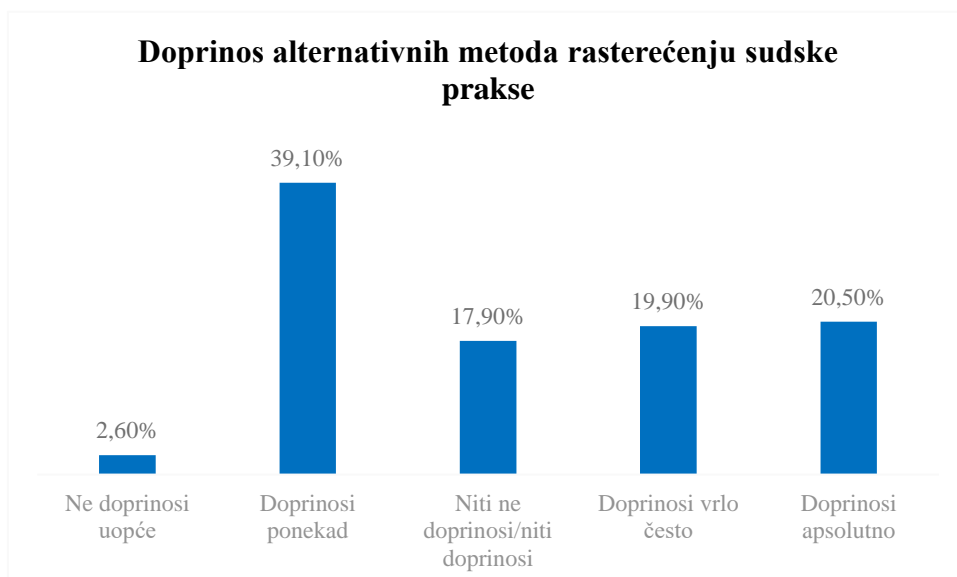
Na pitanje smatraju li da je sudionicima dostupno dovoljno informacija o metodi odgovori su podjednaki kao i odgovori na prethodno pitanje. Stoga najveći broj, njih čak 75 (48,1 %) smatra da su sudionicima dostupne osnovne informacije, a samo 3 (1,9 %) ispitanika smatra da su im dostupne sve potrebne informacije.

Grafikon 10: Dostupnost informacija sudionicima o metodi

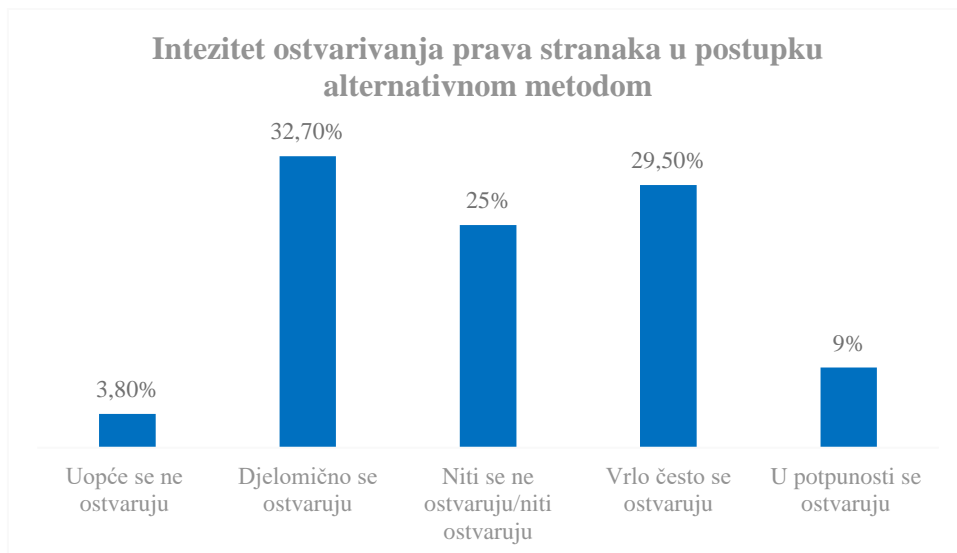
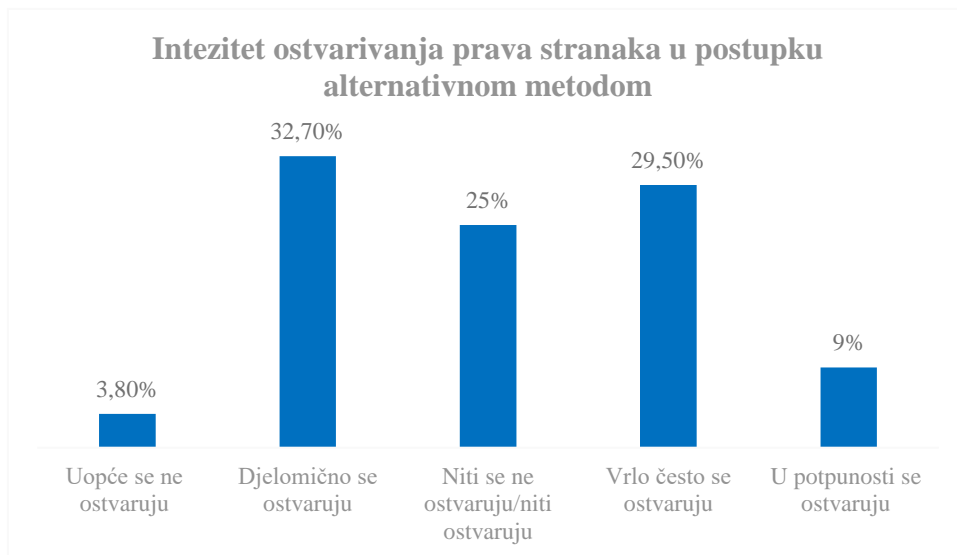
Mišljenja o tome doprinose li alternativne metode rasterećenju sudske prakse u velikoj većini su pozitivna. Samo 4 (2,6 %) ispitanika smatra da ne doprinosi uopće, dok njih 61 (39,1 %) smatra da doprinosi ponekad. Niti ne doprinosi/niti doprinosi smatra njih 28 (17,9 %), a podjednak broj njih 31 (19,9 %) smatra da doprinosi vrlo često, dok 32 (20,5 %) ispitanika smatra da doprinosi apsolutno.

Grafikon 11: Doprinos alternativnih metoda rasterećenju sudske prakse

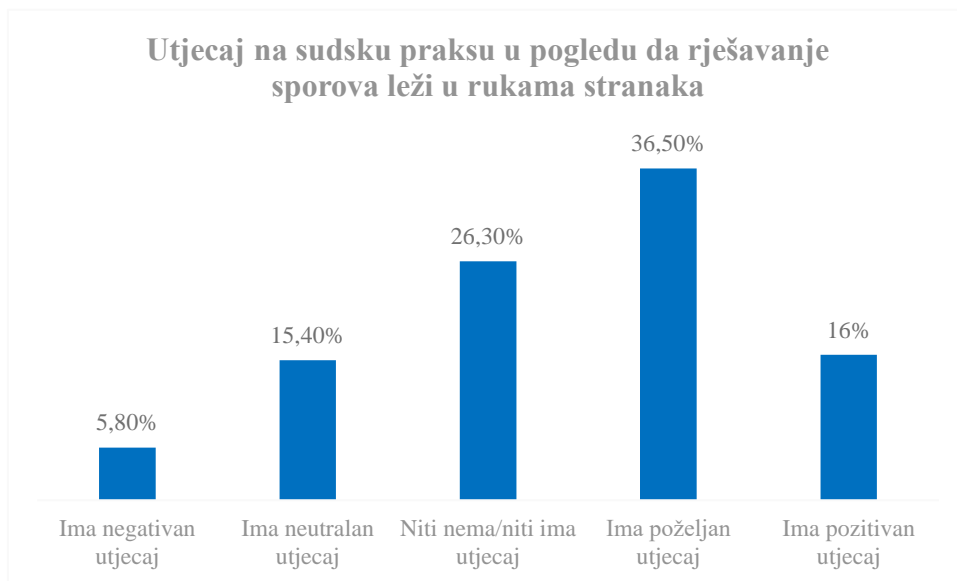
Kao i na prethodno pitanje tako su i mišljenja o tome da se ovom metodom ostvaruju brže i lakše prava stranaka u postupku velikoj većini pozitivna. Najveći broj, 51 (31,7 %) ispitanika smatra da se djelomično ostvaruju, dok njih 14 (9 %) smatra da se u potpunosti ostvaruju.

Grafikon 12: Intenzitet ostvarivanja prava stranaka u postupku alternativnom metodom

Također i na pitanje o tome kakav utjecaj na sudsku praksu ima ideja da rješavanje sporova leži u rukama stranaka, ispitanici su pozitivnog stava. Većina, njih 57 (36,5 %) je stajališta ima poželjan učinak, dok je čak 25 (16 %) ispitanika stajališta da pozitivan učinak.

Grafikon 13: Utjecaj na sudsku praksu u pogledu da rješavanje sporova leži u rukama stranaka

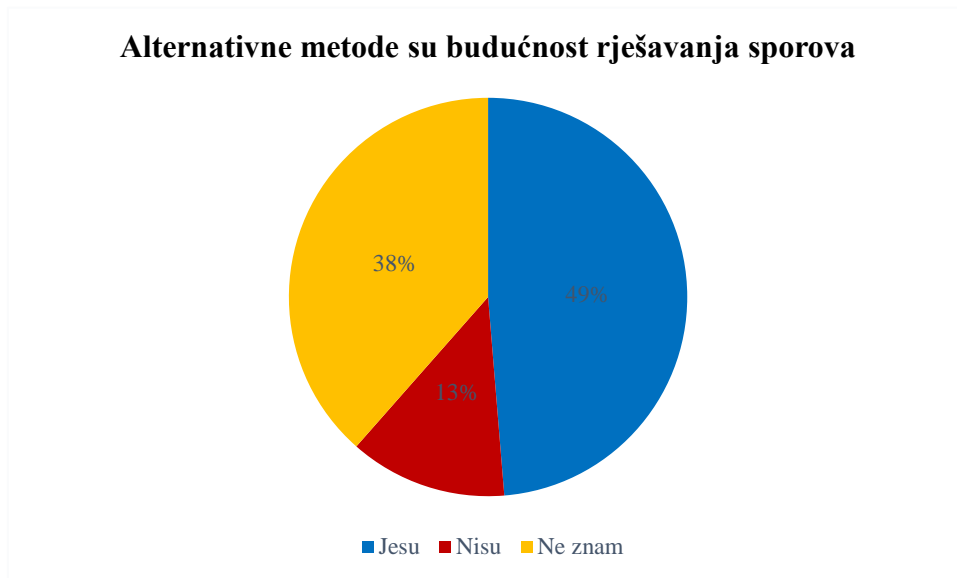
Što se tiče toga jesu li stranke u postupku u kojem se koriste alternativne metode ravnopravne. 9 (5,8 %) ispitanika smatra da nisu ravnopravne, 28 (17,9 %) smatra da su rijetko ravnopravne, 40 (25,6 %) smatra niti da nisu/niti da jesu ravnopravne, dok najveći broj, njih 69 (44,2 %) smatra da su najčešće ravnopravne, a čak 10 (6,4 %) ispitanika smatra da su u potpunosti ravnopravne.

Grafikon 14: Stupanj ravnopravnosti stranaka u postupku u kojem se koriste alternativne metode

Što se tiče posljednjeg pitanja jesu li alternativne metode budućnost rješavanja sporova, mišljenja su podijeljena. Tako je 76 (48,7 %) ispitanika odgovorilo pozitivno, 20 (12,8 %) negativno, a njih 60 (38,5 %) je suzdržano.

Grafikon 15: Alternativne metode su budućnost rješavanja sporova

10.2. REZULTATI INTERVJUA

U nastavku je prikazano istraživanje metodom intervjua s direktoricom za pravne i opće poslove unutar Alce Zagreb d.o.o.

1. Jeste li kao pravnica društva s ograničenom odgovornošću upoznati s konceptom alternativnih metoda rješavanja sporova?

A) Da

B) Ne

2. Jeste li kao pravnica društva s ograničenom odgovornošću imali priliku koristiti se alternativnim metodama rješavanja sporova?

A) Da

B) Ne

2.1. Ako Da, koju metodu ste koristili?

A) Arbitražu

B) Mirenje

2.2. Ako Da, protiv koga ste rješavali spor alternativnim metodama rješavanja sporova?

A) Drugog trgovačkog društva

B) Dobavljača

C) Radnika

2.3. Ako Ne, imate li namjeru u budućnosti sporove rješavati alternativnim metodama?

A) Da

B) Ne

C) Ne znam

3. Jeste li mišljenja da alternativne metode rješavanja sporova doprinose poboljšanju poslovnih odnosa?

A) Da

B) Niti jesam/ niti nisam

C) Ne

4. Smatrate li da s obzirom da je kod alternativnim metoda rješavanja sporova postupak tajjan doprinosi povjerenju među strankama?

A) Da

B) Ne

5. Smatrate li da će razlog što su alternativne metode brže i jeftinije biti presudan da trgovačka društva u sve većoj mjeri svoje sporove rješavaju uz pomoć ovih metoda?

A) Da

B) Ne

6. Smatrate li da bi u svakom ugovoru trebala stajati odredba o mogućnosti mirenja ili arbitraže?

A) Da

B) Ne

7. Smatrate li da će ovaj koncept u velikoj mjeri u trgovačkim sporovima zamjeniti u budućnosti redoviti sudski postupak?

A) Da

B) Ne

11. ZAKLJUČAK

Alternativne metode rješavanja sporova brži su, lakši i jeftiniji način rješavanja sporova. No, unatoč tome još uvijek nisu toliko rasprostranjeni u široj javnosti. Alternativne metode rješavanja sporova mogu se koristiti uživo pri prethodno navedenim institucijama te putem online platformi. Trenutno je puno veća primjena online nego uživo. U ovom poglavlju provest će se analiza rezultata online ankete i intervju kako bi se doznalo jesu li dobiveni odgovori na postavljena istraživačka pitanja te jesu li zadane hipoteze potvrđene ili opovrgnute. Naime, dva su istraživačka pitanja postavljena u radu. Prvo pitanje glasi doprinosi li mirenje rasterećenju sudske prakse i ostvaruju li se njime brže ili lakše prava samih sudionika? Odgovor na ovo pitanje dobiven na temelju provedene ankete pokazuje da manje od 50 % ispitanika smatra da mirenje doprinosi rasterećenju sudske prakse i bržem i lakšem ostvarivanju prava samih sudionika. Drugo istraživačko pitanje glasi utječe li pozitivno sama ideja da rješavanje sporova leži u rukama stranaka u postupku? Također, manje od 50 % ispitanika smatra da pozitivno utječe ideja da rješavanje sporova leži u rukama stranaka u postupku. Što se tiče hipoteza, postavljene su dvije. Prva hipoteza glasi da u sudskoj praksi ne postoji povećani broj korištenja alternativnih metoda, a druga hipoteza glasi da će direktan utjecaj na rješavanje sporova utjecati na pozitivniji ishod sporova. Anketom su potvrđene i prva i druga hipoteza. Važno je naglasiti da se rezultati autorove ankete podudaraju s rezultatima istraživanja koje je provela Europska komisija. Što se tiče rezultata intervju, oni isto potvrđuju da upotreba alternativnih metoda rješavanja sporova nije još dovoljno rasprostranjena među trgovačkim društvima. Kada uzmemo u obzir sve navedeno, možemo zaključiti da su ispitanici upoznati s alternativnim metodama rješavanja sporova, no još uvijek nedovoljno da bi one bile ravnopravne redovitom sudskom postupku. Stoga je potrebno ih učiniti što pristupačnijim na način da se edukacijom šire javnosti prikažu njihove pozitivne strane kako za pojedinca tako i za društvo u cjelini.

POPIS SLIKA

Slika 1: KORIŠTENJE ARS-a na ODR PLATFORMI 21

Slika 2: IZJAVA O POVJERLJIVOSTI TRGOVAČKOG SUDA U PAZINU 45

POPIS TABLICA

Tablica 1: KORIŠTENJE ARS-a 9

Tablica 2: BROJ TIJELA ARS-a U DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a 10

Tablica 3: PREDLOŽENE PROMJENE AKTUALNOG ZAKONODAVSTVA ARS-a 19

Tablica 4: VRSTE ARBITRAŽE 29

LITERATURA

Knjige

Triva, S., Uzelać, A.: Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007.

European Commission, Report from the commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, Brussels, 17.10.2023.

Časopisi

Čičin Šain, N.: Aspekti pravnog uređenja mirenja u Hrvatskoj, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja br. 88, Zagreb, 2010.

Zbornici

Uzelać, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž. i Stojčević, P.: Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pp 1265.– 1308., Zagreb, 2010.

Doktorske disertacije, stručni i diplomski radovi

Bilić, V: Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.

Birkić J.B.: Pravo mjerodavno za bit spora u arbitražnom postupku, diplomski rad

Japunčić, T: Mirenje kao alternativni način rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Pravni fakultet, Zagreb, 2016.

Milašinčić, E.: Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, stručni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2022.

Zakoni i pravilnici

Zakon o trgovačkim društvima, čl. 40. st. 1.

Zakon o arbitraži, čl. 9.

Zakon o mirenju (NN 18/2011), čl. 3.

Pravilnik o mirenju Hrvatske gospodarske komore, NN 11/94, 108/95, 19/96/ 64/01, čl. 2. st. 1.

Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10

Internetske stranice

Šimac, S (2006) Mirenje – alternativni način rješavanja sporova, https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/mr.sc_.-Sr%C3%84%E2%80%98an-%C4%B9-imac-Mirenje-alternativni-na%C3%84%C5%A4in-rje%C4%B9%CB%87avanja-sporova.pdf, pristup: 16.08.2023.

Dispute resolution bodies, <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.adr.show2>, PRISTUP: 15.04.2024.

European comision, Report from the commission to the european parliament, the council and the european economic and social committee, Brussels, 17.10.2023., https://commission.europa.eu/document/4ea8deca-67f2-45d3-80d8-cde06fa23337_en?prefLang=hr, pristup: 15.04.2024.

Alternativno rješavanje potrošačkih sporova, https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_hr, pristup: 15.04.2024.

Hina, ARBITRAŽA Kronologija važnijih događaja, 29.06.2017. g., <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/arbitraza-kronologija-vaznijih-doga%C4%91aja-30707>, pristup: 15.04.2024.

D.I., Sloveniji većina Piranskog zaljeva, dobila i slobodan prolaz kroz dio hrvatskog mora, 29.06.2017., <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/uzivo-pratite-objavu-odluke-arbitraznog-suda-o-granicnom-sporu-sa-slovenijom---481298.html>, pristup: 05.04.2024.

Trgovački sud u Zagrebu, IZJAVA O POVJERLJIVOSTI, <https://sudovi.hr/sites/default/files/users/user247/Obrazac%2011%20-%20izjava%20o%20povjerljivosti.pdf>, pristup: 15.04.2024.